
TUNNISTAJAN TYÖTURVALLISUUS

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
HAMK Mustiala,

Mari Alitalo

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala

Työn nimi Tunnistajan työturvallisuus

Tekijä Mari Alitalo

Ohjaava opettaja Terhi Thuneberg

Hyväksytty _____ . _____ . 20 _____

Hyväksyjä

MUSTIALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Hevostalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Mari Alitalo	Vuosi 2011
Työn nimi	Tunnistajan työturvallisuus	

TIIVISTELMÄ

Suomessa hevoset tulee rekisteröidä Suomen Hippos ry:n ylläpitämään rekisteriin. Rekisteröintiä edeltää hevosen tunnistaminen alueellisen hevosjalostusliiton tunnistajan toimesta. Opinnäytetyön aiheena on tunnistajan työturvallisuus ja aihetta tutkitaan kyselytutkimuksen kautta. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Hämeen Hevosjalostusliitto ry.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajantasaista tietoa tunnistajan työturvallisuudesta ja siihen liittyvistä käytännöistä. Työn teoriaosassa perehdytään yksityiskohtaisesti tunnistamiseen ja rekisteröintiin sekä työturvallisuuteen hevosten kanssa työskenneltäessä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin Internetissä luotua kyselytutkimusta työturvallisuudesta, joka kohdistettiin hevosjalostusliittojen tunnistajille.

Kyselyssä käy ilmi, että tunnistaminen on naisvaltainen ala. Valtaosa tunnistajista on alle 40-vuotiaita. Vuosikymmeniä kestävät työsuhteet ovat tunnistajantyössä harvinaisia. Kyselyyn vastanneet tunnistajat luokittelivat eniten tunnistamista haittaavaksi asiaksi käsittelyyn tottumattoman hevosen ja omistajan tai kasvattajan heikot hevosenkäsittelytaidot.

Työtapojen hygieniaa parantamalla sekä turvavälineiden käytön lisäämisellä tunnistajan työturvallisuutta voidaan vielä merkittävästi kehittää. Tiedottaminen ja neuvonta ovat hevosjalostusliittojen taholta parhaita keinoja asiakaskunnan hevosenkäsittelytaitojen kohentamiseen.

Avainsanat Hevonen, tunnistaminen, rekisteröinti, hevosjalostusliitto

Sivut 31 s, + liitteet 6 s.

Mustiala
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Equine Option

Author	Mari Alitalo	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Occupational safety in horse identification	

ABSTRACT

In Finland horses must be registered to a register held by Suomen Hippos ry, a Finnish breeding and trotting association. Before a horse can be registered it must be identified by a representative of a local horse breeding federation. The subject of this thesis is occupational safety in horse identification and the subject was studied by running a questionnaire in internet. Hämeen Hevosjalostusliitto ry is the commissioner of this thesis.

The main goal of this thesis was to gain current information about the occupational safety and practice in horse identification. In the theoretical frame of the thesis, identification, registering and occupational safety in equine field is explored in detail. The subject was studied by running a questionnaire in internet about occupational safety. The questionnaire was intended for the representatives of horse breeding federations.

The report tells that horse identifiers are mainly women. Majority of the identifiers are under 40 years old. Employments lasting decades are very rare in the branch. The identifiers who answered to the questionnaire, categorized a horse unaccustomed to being handled and breeders weak horsemanship skills to be the most impeding factors in the process of horse identification.

The occupational safety in horse identification can be improved significantly by improving the hygiene of the methods and increasing the usage of protective tools. Informing and consultation are the most effective methods to improve the horsemanship skills of the clientele.

Keywords Horse, horse identification, registration, horse breeding federation

Pages 31 p + appendices 6 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	HEVOSEN TUNNISTAMINEN JA REKISTERÖINTI.....	2
2.1	Varsan tunnistaminen ja rekisteröinti.....	3
2.2	Tuontiratsujen ja –ponien tunnistaminen ja rekisteröinti.....	10
2.3	Tuontiravihevosen tunnistaminen ja rekisteröinti	11
2.4	Polveutumismääritys	11
2.5	Tunnistaja työssään	12
2.5.1	Tunnistajan vakuutukset.....	13
3	TYÖTURVALLISUUS.....	14
3.1	Hevosen erityispiirteet työtoverina	14
3.2	Yleisimmät tapaturmat ja niiden minimointi	14
3.3	Hevonen tunnistettavana	15
4	KYSELY TYÖTURVALLISUUDESTA TUNNISTAJILLE.....	16
4.1	Kyselyn valmistelu ja toteutus	16
4.2	Kyselyn sisältö	16
4.3	Kyselyn vastaajat.....	16
5	TULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA	17
5.1	Vastaajien taustat ja kokemus	17
5.2	Yleisimmät asiakkaat	19
5.3	Tunnistustilanne	19
5.3.1	Tunnistuksen tilaaminen.....	20
5.3.2	Tunnistuksen suorituspaikka ja toteutettavuus.....	20
5.3.3	Työjärjestys	22
5.4	Riskitilanteet ja ongelmat.....	23
5.4.1	Ongelmia tunnistustilanteessa	23
5.4.2	Suojavälineiden käyttö ja vaarojen ennaltaehkäisy	24
5.4.3	Tunnistajan kohtaamat tapaturmat ja vaaratilanteet	24
5.5	Hygienia tunnistajantyössä.....	25
5.5.1	Työvaatteet	25
5.5.2	Tunnistustarvikkeet	26
5.5.3	Käsien pesu/desinfointi	26
5.5.4	Kenkien desinfointi	26
5.5.5	Tautiriskistä tiedottaminen tunnistajalle.....	27
5.5.6	Tunnistajan toiminta mahdollisessa tautiriskikohteessa.....	27
5.6	Vapaa sana: Ajatuksia tunnistamisen kehittämisestä.....	28
6	PÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO.....	29
	LÄHTEET	31

Liite 1 Saateviesti

Liite 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Suomessa hevoset tulee rekisteröidä Suomen Hippoksen ylläpitämään hevosrekisteriin. Jotta hevonen voidaan rekisteröidä, tulee se ensin tunnistaa. Rekisteröintiä edeltävän tunnistamisen suorittavat alueellisten hevosjalostusliittojen virkailijat. He ovat suorittaneet tunnistuskoulutuksen ja ovat siten päteviä tunnistamaan, ottamaan verinäytteitä ja asentamaan mikrosiruja.

Tunnistaminen tarkoittaa hevosen tuntomerkkien määrittystä ja niiden kirjaamista sekä mahdollisesti verinäytteenottoa polveutumismäärittystä varten sekä mikrosirun asentamista. Vasta hevosen tunnistamisen jälkeen voi muu rekisteröintiprosessi edetä. Rekisteröinnin valmistuttua hevoselle myönnetään hevospassi.

Tunnistettava hevonen voi olla pikkuvansa tai täysikasvuinen. Aikuinen hevonen on yleensä tuontihevonen, joka tunnistetaan, jotta se voitaisiin tämän jälkeen rekisteröidä Suomen Hippoksen rekisteriin. Tuontihevosten tunnistaminen ajoittuu yleensä ympäri vuoden, mutta varsojen tunnistus- sesonki on syksyllä ja talvella.

Tunnistettaessa varsa on yleensä nelikuinen tai vanhempi, se saattaa olla jo vieroitettu tai edelleen tamman alla. Varsan käsiteltävyys ja yhteistyöhalukkuus vaihtelevat sen kasvattajan aktiivisuuden mukaan. Tunnistajan tulee osata toimia ripeästi, mutta rauhallisesti. Työstä tulee vaarallista, kun varsa jännittyy tai jopa pelkää tilannetta henkensä kaupalla. Myös mahdollisesti tilanteessa mukana oleva emätamma saattaa aiheuttaa ongelmia. Täysikasvuiset hevoset ovat monesti jo niin tottuneita erilaisiin tilanteisiin, että niiden tunnistaminen on suhteellisen yksinkertaista. Toki poikkeuksiakin on.

Opinnäytetyöni käsittelee tunnistajan työturvallisuutta ja koostuu kirjallisuus- ja tutkimusosasta. Työni on toimeksianto Hämeen Hevosjalostusliitto ry:ltä, jossa tein erikoistumisharjoittelun vuonna 2010. Kirjallisuusosassa käsitellään tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyviä asioita ja työturvallisuutta hevosten parissa yleisellä tasolla. Tutkimusosassa käsitellään kyselytutkimusta tunnistajan työturvallisuudesta ja sen tuloksia. Kysely toteutettiin Internetissä sähköpostitse linkin kautta ja kohdistettiin kaikkien hevosjalostusliittojen tunnistajille. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tunnistajantyön työturvallisuuden tilaa tällä hetkellä sekä siinä ilmeneviä mahdollisia ongelmia ja kehitysehdotuksia. Päämääränä oli saada tutkimuksesta tuloksia, joiden avulla käytäntöä voidaan parantaa.

Tunnistajantyön työturvallisuutta on tutkittu melko vähän. Kirjallista materiaalia aiheesta on heikosti. Aiheen käsittelylle oli selkeästi tarvetta. Opinnäytteessäni liitetään yhteen yleinen työturvallisuus hevosten parissa ja työturvallisuus tunnistajissa. Tunnistamista verrataan monin paikoin eläinlääkärintarkastukseen tai kengitystilanteeseen näiden tapahtumien samankaltaisten piirteiden vuoksi.

2 HEVOSEN TUNNISTAMINEN JA REKISTERÖINTI

Vuonna 2009 Suomessa oli hevosia 72 300. Määrä kasvaa 2000 hevosella vuodessa. Talleja Suomessa oli tuolloin 15 000. Tallien koot ovat kuitenkin pieniä verrattuna esimerkiksi Ruotsiin tai Keski-Eurooppaan. Hevosala työllisti vuonna 2009 koko- tai osa-aikaisesti 15 000 henkilöä ja määrä on kasvussa. (Suomen Hippos 2009a.) Harrastelijamaisuus leimaa koko Suomen hevostaloutta ja tästä johtuen pieniä 1-2 hevosien kotitalleja onkin runsaasti. Yrittäjäksi ryhdytään usein vähitellen, oman harrastustoiminnan laajentuessa.

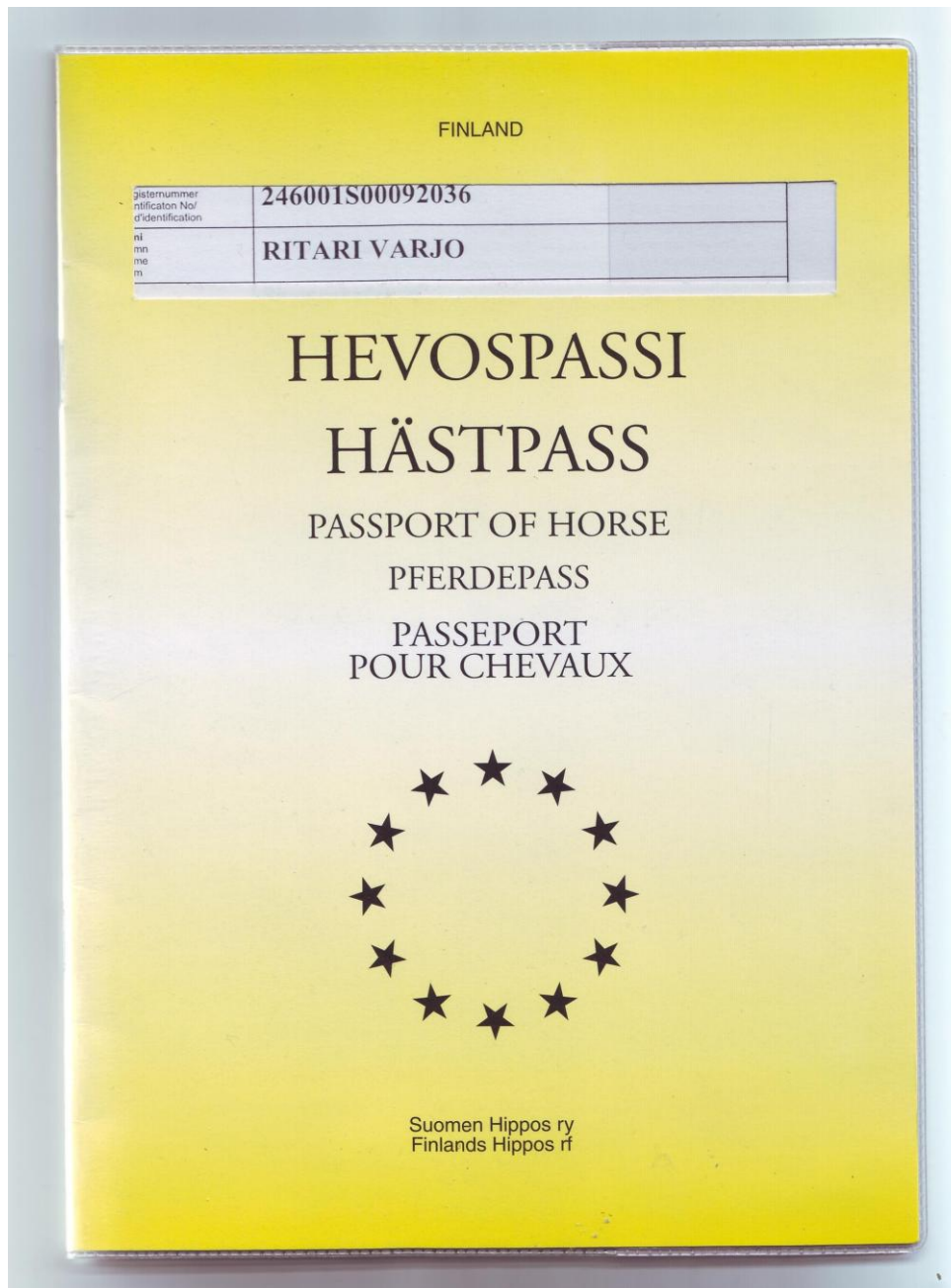
Suomen hevosjalostuksen ja raviurheilun keskusjärjestö Suomen Hippo ry on perustettu vuonna 1973 ja se ylläpitää muun toimintansa ohella hevosrekisteriä (Suomen Hippos 2009b). Suomessa on 16 hevosjalostusliittoa, jotka perustettiin vuonna 1905 senaatin päätöksellä jalostamaan suomalaisista hevosta. Liitot ovat alueellisia Suomen Hippoksen jäsenjärjestöjä, jotka tarjoavat muun muassa tunnistuspalveluja, järjestävät näyttelyjä ja ylläpitävät hevosrekisteriä ja kantakirjaa. (Hevosjalostusliitot 2011.)

Rekisteröinti turvaa kasvattajan ja omistajan oikeudet ja luo perustan jalostus- ja kilpailutoiminnalle. Seuraavat hevoslajit ovat rekisterissä: S=suomenhevonen, L=lämminverinen ravihevonen, H=hevoset ja ponit, K=kylmäverinen hevonen, D=aasi, E=equidae. Hevoslajia kuvaava kirjain kulkee mukana hevosen UELN-numerossa, joka on vuonna 2009 syntyneistä varsoista lähtien ollut 15 numeron sarja. UELN-numerossa ensimmäisenä on Suomen maatunnus 246, kolme seuraavaa jalostusjärjestön tunnus (001=Suomen Hippos) ja jäljelle jäävät yhdeksän numeroa hevosen rekisteritunnus. (Suomen Hippos 2009b.)

EU-komission asetus hevoseläinten tunnistamisesta astui voimaan 1.7.2009. Asetus määrää että kaikki rekisteröimättömät hevoseläimet tulee tunnistaa ja merkitä Suomen Hippoksen rekisteriin. (Suomen Hippos 2009b.) Vuosi 2009 oli tunnistusten ruuhkavuosi, kun aiemmin rekisterin ulkopuolelle jätetyt hevoset tunnistettiin ja rekisteröitiin. Ennen asetusta rekisteröinti oli peruskäytäntö, mutta ei pakollista. Ravihevoset olivat jo tuolloin erittäin hyvin rekisterissä, mutta sen sijaan ratsuhevosissa ja poneissa rekisteröimättömiä eläimiä oli runsaasti. Erityisesti tuontiratsut ja ponit jäivät ilmoittamatta rekisteriin. Ratsastuskilpailuihin osallistumisessa ei myöskään ollut ehtona hevosen rekisteröinti, vaan tämän pystyi kiertämään anomalla Suomen Ratsastajainliitto ry:ltä kilpailunumeroa, joka mahdollisti kilpailemisen.

Rekisteröintiä edeltää hevosen tunnistaminen paikallisen hevosjalostusliiton virkailijan toimesta. Suomen Hippoksen järjestämän vastuuvakuutuksen piirissä on 27 valtuutettua tunnistajaa. Tällä hetkellä heistä tunnistuksia suorittaa vain 25 henkilöä. Myös monet eläinlääkärit tekevät tunnistuksia. Tällöin hevosjalostusliitto tilaa tunnistuksen eläinlääkäriltä ostopalveluna sopimuksen mukaan. Tunnistuksia suorittavia eläinlääkäreitä ei ole laskettu mukaan tähän määrään, mutta heitä on alle kymmenen.

Tunnistaminen on jokaista rekisteröintiä edeltävä perustoimenpide. Hevonen saa rekisteröinnistä hevospassin (kuva 1), joka on hevosen tärkein asiakirja sen koko elämän ajan. Passiin merkitään hevosen saamat rokotukset, lääkityksiä, kantakirjaustiedot sekä mahdollinen lääkinnällisistä syistä johtuva teuraskielto.

Kuva 1 Kuvassa suomenhevosen keltainen hevospassi. (Kuva: Mari Alitalo 2011)

2.1 Varsan tunnistaminen ja rekisteröinti

Varsa ilmoitetaan rekisteriin välittömästi syntymän jälkeen. Tämä tapahtuu astutus-/varsomistodistuksella, joka lähetetään oman alueen hevosjalostusliittoon kuukauden sisällä varsomisesta. Varsan tunnistaminen suoritetaan syksyllä varsakarvan vaihduttua, varsan ollessa noin neljän kuukauden ikäinen tai vanhempi. Tätä ennen oriinpitäjälle suoritetaan varsamak-

su, josta saa syntymätodistuksen kuitiksi. (Suomen Hippos 2009c.) Tunnistus tilataan hevosenomistajan omasta hevosjalostusliitosta, ellei sieltä ole jo tätä ennen otettu yhteyttä. Varsan ilmoittamisesta on viimekädessä vastuussa kasvattaja. Mitä nopeammin varsomistodistuksen palauttaa liittoon, sitä halvemmaksi varsan rekisteröinti tulee, sillä maksu kohoaa ilmoituksen viivästyessä.

Tunnistuksen suorittaa alueen hevosjalostusliiton edustaja. Tunnistettaessa hevosen tuntomerkit, kuten väri ja merkit, kirjataan ja piirretään tunnustuslomakkeelle (kuvat 2 ja 3), sen nimi, syntymäaika, isä ja emä kirjataan lomakkeelle ja hevoselle asennetaan mikrosiru myöhempää identifiointia helpottamaan. Tunnustuslomake on nelinkertainen jäljentävä paperi, josta alimmainen osa annetaan tunnustustapahtuman jälkeen hevosen omistajalle, keskimäinen lähtee verinäytteen lähetteenä laboratorioon ja kaksi päällimmäistä Hippokseen. Päällimmäisessä osassa on tarra, johon tunnustaja merkitsee tuntomerkit. Tämä tarra liimataan myöhemmin Hippoksessa hevosen passiin.

Suomen Hippos ry
Tulkinkuja 3
02650 ESPOO
Puh. 020 760 500

HEVOSEN TUNNISTUSLOMAKE

Nimi _____ Laji _____
 Rek.no. _____

Sukupuoli _____ Synt.aika _____ Synt.paikka _____
 Rotu _____
 Isä _____
 Emä _____
 Ilmoitettu rekisteroitäväksi _____

Kasvattaja, osoite, puhelin _____

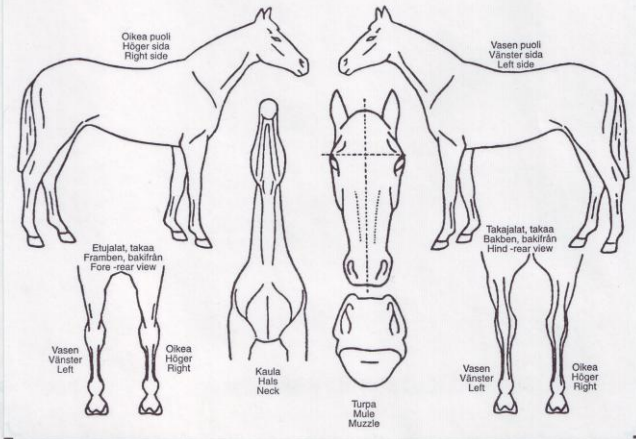
Kotikunta _____

Omistaja, syntymäaika, osoite, puhelin _____ Maahantuojaja, osoite, puhelin _____

Maahantuontiaika _____ / _____ 20

Tunnistus-
paikka ja aika _____ / _____ 20

Tunnistukseen suorittaja
Hevosjalostusliiton leima

Veri-/karvanäyte otettu
tunnistuksen yhteydessä

Väri _____
 Merkit _____

Kuva 2 Kuvassa tunnistuslomake, johon tunnistaja kirjaa hevoseen tiedot sekä tunto-merkit tunnistustilanteessa. (Kuva: Mari Alitalo 2011)

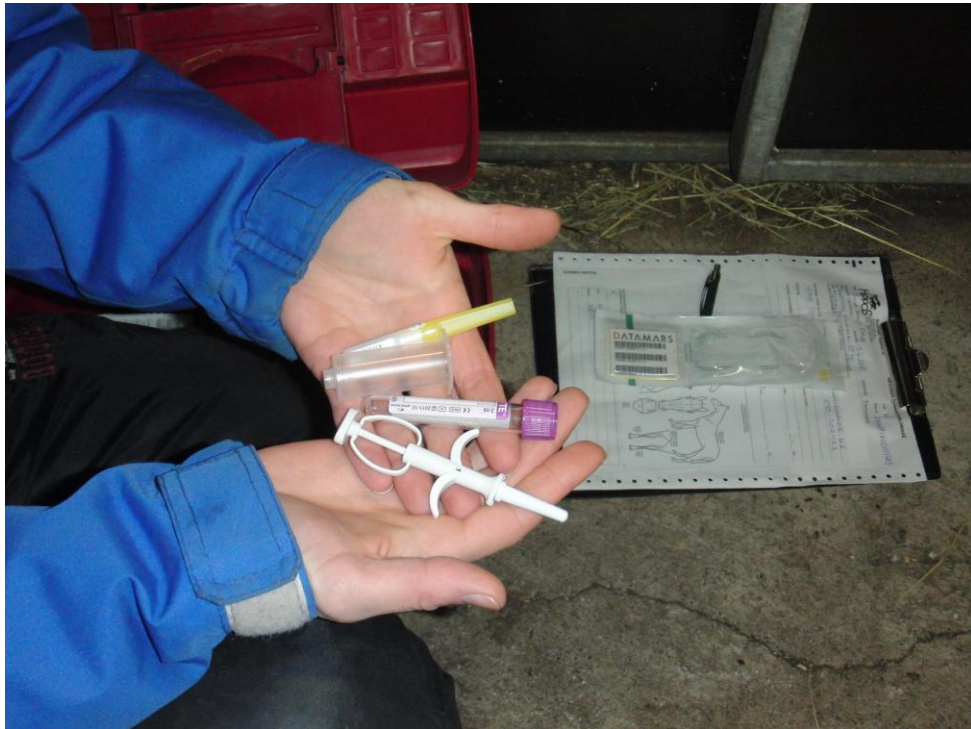
Kuva 3 Tunnistaja kirjaa hevosen värin, merkit ja karvanpyörteet tunnustuslomakkeelle. Kuvassa tunnistaja Veera Nieminen tulkitsee Maarit Kuikan (kesk.) omistaman Bad Hair Dayn väriä ja merkkejä. Maiju Huittinen avustaa pitelämällä varsaa. (Kuva: Mari Alitalo 2010)

Mikrosiru asennetaan erityisellä käyttöön suunnitellulla mikrosiruneulalla, jossa on painettava mäntä. Ennen siruttamista tulee sirutuskohta ajella karvoista ja desinfioida huolellisesti (kuvat 4 ja 5). Suomessa mikrosiru asennetaan hevosen kaulan vasemmalle puolelle, mutta esimerkiksi Ranskassa ja Italiassa oikealle puolelle. Neula painetaan hevosen niskaan lähelle harjantyyveä kohtisuoralla liikkeellä. Painettaessa mäntä pohjaan, siirtyy mikrosiru hevoseen. Mikrosirua asentaessa ei kannata käyttää turhan suurta voimaa, eikä pelästyttää hevosta laajalla kädenliikkeellä. Mikrosirun numeron voi myöhemmin lukea erityisellä lukijalla ja näin varmistua hevosen identiteetistä helposti ja varmasti. Mikrosirun numeron esittävä tarra liimataan hevosen passiin, josta se on aina tarkistettavissa.

Kuva 4 Ennen mikrosirun asentamista varsan niskaan ajellaan muutaman neliösenttimetrin karvaton alue, joka desinfioidaan huolellisesti esimerkiksi Neomiseptilla kostutetulla vanutupolla tai -lapulla. (Kuva: Mari Alitalo 2010)

Näiden toimien lisäksi useimmiten varsoista otetaan verinäyte laboratoriossa tehtävää polveutumismääritystä varten. Verinäyte otetaan hevosen kaulan laskimosta. Joskus verinäytteenottokohta on hyvä ajella karvoista, jotta suoni erottuu hyvin. Verinäyte otetaan useimmiten kaulan vasemmalta puolelta. Verinäytteenotossa tarvitaan neula, neulaan liitettävä muovinen holkki, sekä veriputki (kuva 5). Veriputkessa on tyhjiö, joka imee tehokkaasti veren putkeen. Suoni saadaan näkyviin ja täyttymään painamalla sitä sormin vasemmalla kädellä hieman kaulan puolivälin alapuolelta. Verinäyte otetaan noin puolivälistä kaulan laskimoa. Neula yhdistetään kiertämällä holkkiin ja neulan päästä poistetaan korkki. Neula tulee työntää suonen suuntaisesti ja vasta neulan asetuttua paikalleen suoneen neulan ja holkin yhdistelmään painetaan verinäyteputki. Mikäli putki ei heti alatayttyä, tulee neulan asentoa korjata kunnes suoni löytyy. Korjatessa on kuitenkin muistettava, ettei neulan pää saa tulla ulos nahan alta, sillä silloin veriputken tyhjiö täyttyy ilmalla eikä sen imuvaikutus enää toimi. Tällöin myös neulan hygieniä kärsii. Kun verta on putkessa mielellään merkkiviivaan asti, poistetaan ensin staasi, eli sormien paine suonesta. Tämä vähentää vuotoa pistokohdasta. Vasta tämän jälkeen vedetään koko neulan, holkin ja veriputken yhdistelmä suonesta. Veriputki irrotetaan yhdistelmästä ja sen kylkeen kirjoitetaan vähintään hevosen nimi tai joskus vielä nimeämättömillä varsoilla hevosen vanhemmat. Verinäyteputki lähetetään analysoitavaksi laboratorioon tunnistuslomakkeen yhden sivun toimituksessa saatteena.

Kuva 5 Tunnistustarvikkeita. Ylhäältä lukien tunnistajan kädessä verinäyteneula, holkki, veriputki ja alimpana siruneula, jolla mikrosiru asennetaan. (Kuva: Mari Alitalo 2010)

Tunnistuksen yhteydessä tunnistajalle luovutetaan oriinpitäjältä saatu varsan syntymätodistus. Myös mahdolliset omistajanvaihdokset varsasta tulee antaa tunnistajalle. (Suomen Hippos 2009c.) Syntymätodistus on kuitti suoritetusta varsamaksusta ja ehto rekisteröinnin etenemiselle. Kun tunnistus on maksettu hevosjalostusliitolle, paperit lähetetään liitosta Hippokseen ja rekisteröintiprosessi voi jatkaa kohti valmista hevospassia (kuva 6).

Suomenhevosen rekisteritodistus / Registerbevis för finnhästen / Registration certificate for the Finnhorse

Tunnistuspaikka ja aika Tammela 9, 10 2009
N: H2

Tunnistuksen suorittaja
 Hevosjalostuslaitos
Hämeen hevosjalostusliitto ry

246098100258742 FN

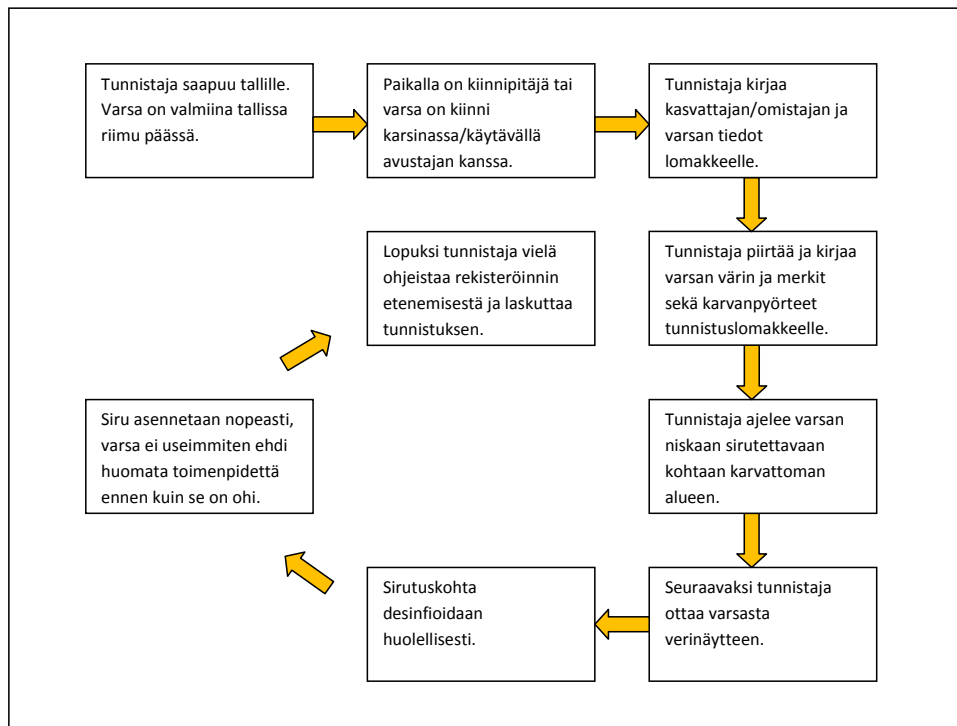
Suomen Hippos ry
 Suomen hevosjalostuksen ja raviturheilun keskusjärjestö
 Finlands centralförbund för hästavel och travsport
 Tukinkuja 3, 02650 Espoo, Finland
 Puh./Tel. +358 20 760 500, fax +358 20 760 5291, e-mail: hippos@hippos.fi

Rekisterinumero Registernummer Identifikations- nr / identification	246001S00092036
Nimi Name	RITARI VARJO
Sukupuoli Sex	Suomenhevonen
Rotu Breed	Suomenhevonen
Kasvatettiin Bredt Sun Date of Bred	Ori
Syntymäpäivä Födelsedatum Date of Birth Date de naissance	10.07.2009
Kasvatettiin Födelsort Place where bred Lieu d'élevage	Tammela, FI
Isä Père Father	Hermeli 1151-93
Emän Mère Mother	Ilta-Ravi 2061-93
Emän isä Mère de Père	Jonnen-Jarru 1161-74
Alkuperä, verkko Orig. eng. or Network Importation	
Kasvatettiin Födelsort Bredt Élevage	Alitalo, Sauli Pikonkorventie 41 31230 SUSIKAS
Väri Färg Colour Mark	Kulomusta
Tunnusmerkit Signalement Description Signalement	---
Syntymäpäivä Date of birth	X Mikäsi month 246098100258742
Espoo 09.11.2009	
Tiedot oikeaksi todistaen Härmed intygas Origin certificate validated on / by Certificat d'origine validé le jour	
 SUOMEN HIPPOS R.Y. Allekirjoitus Underskrift	

3

Kuva 6 Kuvassa valmiin hevospassin ensimmäinen aukeama. Vasemmalla sivulla kuviin piirrettyä hevosen merkit ja tunnistajan allekirjoitus sekä mikrosirun numero. Oikealla sivulla rekisterinumero, sukutiedot, kasvattaja/omistaja sekä hevosen väri. Sivun oikeassa alareunassa Suomen Hippoksen edustajan allekirjoitus. (Kuva: Mari Alitalo 2011)

Suomenhevosilla ja lämminverisillä ravihevosilla rekisteröinti toimenpiteen on tehtävä syntymävuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Muutoin varsa menettää ravikilpailuoikeutensa. (Suomen Hippos 2009c.) Myös ratsuilla tunnistus- ja rekisteröintimaksujen hintaporrastus kannustaa varsan ilmoittamiseen mahdollisimman pian sen synnyttyä.

Kuvio 1 Kuviossa esitetään varsan tunnistustapahtuman vaiheet. Kyseessä on ihanne-tilanne.

2.2 Tuontiratsujen ja –ponien tunnistaminen ja rekisteröinti

Kaikki EU:n sisämarkkina-alueelta sekä ulkopuolelta tuotavat hevoset ja ponit tulee tunnistaa ennen Suomeen rekisteröintiä. Tunnistus tulee tilata kuukauden kuluessa tullimuodollisuuksista. (Suomen Hippos 2010.)

Tuontihevosen tarvitsemia asiakirjoja rekisteröintiä varten ovat alkuperäinen jalostusjärjestön myöntämä hevospassi/rekisteritodistus, maahantuonti-ilmoitus, omistajanvaihdosilmoitus tai kopio kauppakirjasta, mikäli hevonen on vaihtanut omistajaa Suomessa. Lisäksi tarvitaan eläinlääkärin tekemä ikäarvio, mikäli hevosella ei ole minkäänlaisia rekisteriasiakirjoja. Täysiverisiltä vaaditaan lisäksi vientisertifikaatti, joka maahantuojan tulee tilata lähtömaan jalostusjärjestöltä. Lähtömaan jalostusjärjestö toimittaa vientisertifikaatin suoraan Suomen Hippokseen. Täysiverisiltä otetaan tunnistuksen yhteydessä dna-näyte polveutumismääritystä varten. (Suomen Hippos 2010.)

Tunnistaja kirjaa hevosen tiedot ja tuntomerkit tunnistuslomakkeelle. Myös hevosen maahantuojan ja omistajan henkilö- ja yhteystiedot kirjataan lomakkeelle. Tunnistus maksetaan hevosjalostusliitolle, jonka jälkeen hevosen alkuperäinen passi ja muut paperit toimitetaan Suomen Hippokseen. Mahdollisista kilpailu- tai näyttelysuunnitelmista tulee tunnistajan kirjoittaa viesti tunnistuslomakkeelle. Näille kiireellisille tapauksille annetaan rekisterinumero välittömästi passien saavuttua Hippokseen, mikäli mitään papereita ei puutu. Puuttuvista asiakirjoista lähetetään omistajalle kysely. Puutteelliset ja epäselvät tapaukset jäävät odottamaan lisäselvitys-

tä. Hevoset, joiden paperit ovat kunnossa, siirtyvät rekisteröintijonoon. (Suomen Hippos 2010.)

Rekisteröinnin yhteydessä hevosen alkuperäiseen passiin merkitään Suomen Hippoksen rekisteröintimerkinnot. Mikäli hevosella ei ole vielä jalostusjärjestön passia, mutta sillä on ulkomainen rekisteritodistus, sille tehdään suomalainen hevospassi. Suvuttomille hevosille merkinnot voidaan tehdä myös kilpailujärjestön passiin, mutta siinä tapauksessa kilpailujärjestön passin on sisällettävä samat tarvittavat tiedot kuin EU-passi. (Suomen Hippos 2010.)

2.3 Tuontiravihevosen tunnistaminen ja rekisteröinti

Mikäli hevonen ostetaan Suomeen, tulee siitä tehdä omistajanvaihdosilmoitus lähtömaan jalostusjärjestöön. Lähtömaasta toimitetaan vientitodistus Suomen Hippokseen hevosen rekisteritietojen varmentamiseksi. Ennen tuontia lähtömaan eläinlääkärin tulee tehdä hevoselle terveystarkastus ja kirjoittaa tästä hevoselle terveystodistus. Hevonen tulee tunnistaa, jotta se voidaan rekisteröidä Suomeen. Hevosesta otetaan verinäyte tunnistuksen yhteydessä isyysmäärittystä varten. (Suomen Hippos 2011.)

Ulkomailta Suomeen kilpailemaan tuleville vieraileville ravureille tehdään suomennettu tunnistustodistus. Tämä mahdollistaa sen, ettei hevosta tarvitse erikseen jokaisissa raveissa tunnistaa ja se pysyy kotimaansa rekisterissä. (Mäkinen, henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2011.)

2.4 Polveutumismäärittäminen

Suomen Hippos ry toimii yhteistyössä Genoscooper Oy:n kanssa. Genoscooper on yritys, joka tarjoaa eläinten serologisia, immunologisia ja DNA-diagnostiikkapalveluja. Yrityksellä on alalta 15 vuoden kokemus. (Genoscooper 2011.) Hevosjalostusliittojen tunnistajat lähettävät tunnistettavien hevosten verinäytteet Genoscooper Oy:n laboratorioon, jossa niiden DNA-analyysi tapahtuu.

Nykyään polveutumismäärittäminen tehdään DNA-tutkimuksella. Vielä vuosina 2005–2006 polveutuminen varmistettiin veriryhmillä. DNA-tutkimuksiin siirryttiin kokonaan noin vuosina. Polveutumismäärittäminen tehdään useimmiten verinäytteestä, se on osittain jäänne aiemmasta käytännöstä määrittää polveutuminen veriryhmillä ja toisaalta myös näytteen säilyvyyden vuoksi helppo toteuttaa.

Verinäytteen ottamisen sijaan on mahdollista tehdä polveutumismäärittäminen myös jousien karvatupista. Karvatuppinäytteitä käytetään polveutumismäärittämissä vähän. Karvatuppinäytteet ovat hankalampia käsitellä laboratorioissa, sillä niistä saatava DNA on määrällisesti vähäistä ja laadultaan vaihtelevaa. Karvatupesta eristetty DNA ei myöskään säily yhtä hyvin

kuin verinäytteestä saatu, lisäksi karvanäytteen säilyvyydestä ei ole takeita. Laboratoriossa on havaittu hankaluutta eristää karvatupista DNA:ta kun hevonen on vastikään ollut antibioottikuurilla, madotettu tai sille on annettu loishäätö valeduliuoksena. Tieteellisiä tutkimuksia näiden toimenpiteiden vaikutuksesta karvatuppeen ei kuitenkaan ole, vaan tämä tieto perustuu laboratoriossa tehtyihin käytännön havaintoihin. (Karttunen, henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2011.)

Hevosjalostusliiton asiakkaalta laskutettavaan hintaan ei vaikuta tehdäänkö polveutumismääritys verestä vai karvatuppinäytteestä, vaan laskun suuruus on sama polveutumismäärityksen osalta. (Mäkinen, henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2011.)

2.5 Tunnistaja työssään

Tuontihevosia kertyy tunnistettavaksi yleensä melko tasaisesti ympäri vuoden. Varsojen kohdalla tunnistuskesä on osuu syksyyn ja talveen, sillä paras hetki kesällisen varsan tunnistamiselle on sen ollessa noin neljän kuukauden ikäinen. Tällöin varsakarvan alta on jo paljastunut varsan karvapeitteen lopullinen väri. Neljän kuukauden ikä ei kuitenkaan sinällään ole ehto, sillä varsa on mahdollista tunnistaa aikaisemminkin. Myöhään syntyneillä varsoilla varsakarva ei välttämättä lähde kokonaan ennen talvea, joten tämä hankaloittaa hieman värin määritystä. Väri on mahdollista myöhemmin korjata passiin, mikäli sen määritys tunnistushetkellä on epäonnistunut.

Tunnistuspäivä suunnitellaan ja aikataulutetaan liitoissa ennalta. Reittisuunnitelmat ovat tarkat ja päivän aikana pyritään hoitamaan niin monta tunnistusta alueella kuin mahdollista, jotta työ hoituisi kustannustehokkaasti. Esimerkiksi Hämeen Hevosjalostusliiton toimistolla varsomisilmoitusten perusteella esitetyt tunnistuslomakkeet on lajiteltu paikkakunnittain laatikoihin, jotta reittisuunnittelu olisi helppoa. Suunnitteluvaiheessa hyllystä on helppo valita kyseessä olevan alueen laatikko. Reittiä suunnitellessaan tunnistaja soittaa läpi reitin varrella olevia kohteita ja sopii aikatauluista. Kaikkia reitillä olevia tunnistettavia ei yleensä pystytä sopimaan samalle matkalle, sillä aina tunnistajan ja hevosomistajan aikataulut eivät kohtaa. Reitit suunnitellaan Internetissä reittipalvelujen, kuten Eniron ja Fonectan avulla. Kokemuksen myötä tunnistajalle kehittyy hyvä paikallistuntemus, joka myös helpottaa tunnistuspäivien suunnittelua jopa ulkomuistista.

Tunnistajan tärkeitä työvälineitä ovat karvavaleikkuri, sirulukija, verinäyteneulat, mikrosirut sekä desinfiointiaine hevososen ihon ja työvälineiden puhdistusta varten (kuva 7). Tunnistuspakin sisältö on tärkeää täydentää tarvittaessa, sillä tunnistusmatkalla ollessa ei voi palata hakemaan unohtuneita välineitä. Tien päällä ollessa apua antaa navigaattori, joka mahdollistaa sujuvan liikkumisen maakunnassa.

Kuva 7 Tunnistuspakin sisältöä. Ylimmässä lokerossa vasemmalla holkkeja, oikealla mikrosiruja kääreissään tarrojen kera. Vasemmalla nitoja, alimmassa lokerossa karvaleikkuri ja sirulukija. (Kuva: Mari Alitalo 2010)

Tunnistajan työpäivä koostuu varsinkin syksyn ja talven sesonkina usein kymmenistä tunnistuksista päivässä, joten työrutiinin on oltava kunnossa. Työ opettaa nopeasti löytämään itselleen parhaat työtavat. Vaikka tyylejä työn suorittamiseen on monenlaisia, hygieniasta ja turvallisuudesta ei tulisi tinkiä. Aika ajoin tunnistajan onkin syytä tarkastella omaa toimintaansa kriittisesti arvioimalla.

2.5.1 Tunnistajan vakuutukset

Auktorisoidut tunnistajat kuuluvat Suomen Hippoksen järjestämän vastuuvakuutuksen piiriin. Korvauksen enimmäismäärä on henkilö- ja esinevahingossa 564 euroa. Omavastuu jokaisesta vahinkotapahtumasta on 1000 euroa. (Peltonen, henkilökohtainen tiedonanto 23.2.2011.) Tunnistuksia suorittavat myös muutamat eläinlääkärit. Eläinlääkäriin oma vastuuvakuutus kattaa myös heidän suorittamansa tunnistustoiminnan.

3 TYÖTURVALLISUUS

Hevosharrastuksen suosio kasvaa jatkuvasti ja hevosalous on kovassa nosteessa. Uusi piirre hevosalalla on amatöörien suuri määrä. Uudet hevosharrastajat ovat usein nuoria ja innokkaita aloittelijoita. Tämä kokemattomuus näkyy myös tapaturmatilastoissa. (Hevosenhoito turvalliseksi 2003, 1.)

3.1 Hevosen erityispiirteet työtoverina

Hevonen on suurikokoinen eläin ja painaa satoja kiloja. Pelästyessään se voi aiheuttaa mittavaa vahinkoa ympäristölleen ja lähellään oleville ihmisille. Erityistä hevosesessä on sen saaliseläimelle tyypillinen pakoreaktio. Useimmiten hevonen pakenee jo ennen kuin se on varmistanut, onko pakoon edes syytä. Pakoreaktio on ohjelmoitu syvälle hevosen perimään, joten rauhallisinkin hevonen saattaa säikähtää ja aiheuttaa vaaratilanteen (Kaimio 2004, 76). Myös tasapainon korjausliikkeen aikaansaama vetopaniikki on reaktio, johon tulee hevosen kanssa toimiessa varautua. Sidottuna seisomista tuleekin huolellisesti harjoitella, jotta hevonen ja hoitaja voivat työskennellä yhdessä turvallisesti. Hevosella on myös useimmiten jaloissaan rautakengät, jotka lisäävät vaurioiden laajuutta onnettomuuden tapahtuessa.

3.2 Yleisimmät tapaturmat ja niiden minimointi

Yleisimpiä tapaturmia ovat potkaisut, alle jäämiset, riuhtaisut ja puremat. Näille hevosenhoitaja altistuu lähinnä ruokinnan, harjauksen, lääkinnän ja lannanpoiston yhteydessä. (Piminäinen 2010, 34.) Myös lastaus- ja kuljetustilanteet ovat selkeitä vaaranpaikkoja. Erityisiä talliympäristössä vaaraa aiheuttavia tekijöitä voivat olla työvälaineiden, kuten kottikärryjen ja talikoiden säilytys, tilanahtaus, varsinkin talvisin liukas piha ja tallin lattia sekä huono valaistus tallissa ja pihamaalla. Varsinkin pienten kotitallien ongelmana ovat usein sokkeloiset tilat ja huonot rakennustekniset ratkaisut. Suunnitelmallisuudella vaaroja ja riskejä pystyttäisiin minimoimaan. Tunnustustilannetta voi verrata lääkintätilanteeseen tai eläinlääkärikäyntiin. Molempiin saattaa liittyä neulojen käyttöä sekä tallilla vieraileva hevoselle tuntematon henkilö.

Tallin arkirutiinien huolellisella suunnittelulla monet käytännön hankaluuDET voidaan poistaa. Kulkureittien väljyys ja hevosten ryhmittely tallissa ovat tästä hyviä esimerkkejä. Hevosta hoitaessa riskejä voi vähentää kytkemällä hevonen aina hoidon ajaksi. Vapaana olevan hevosen kanssa työskenteleminen on aina turvallisuusriski. (Piminäinen 2010, 23, 34). Paras hoitopaikka on tilava tallin käytävä tai erillinen hoitotila, jossa on luisutamaton lattia ja mahdollisuus kytkeä hevonen molemmin puolin (kuva 8). Työvaatetuksen tulee olla asianmukainen ja käytännöllinen. Turhat korut, kuten riippuvat korvakorut tulee jättää tallilla työskennellessä pois. (Piminäinen 2010, 34.)

Kuva 8 Tunnistuspaikalla tulee olla riittävä valaistus ja vapaata tilaa. (Kuva: Mari Alitalo 2010)

Työturvallisuuden parantamiseen on monia välineitä ja varusteita. Teräskärkisten turvajalkineiden käyttö on hevosten parissa työskenteleville hyvin suositeltavaa. Hanskojen käyttö hevosta taluttaessa parantaa pitoa ja suojaa käsiä vammoilta. Ratsastaessa tai ajaessa kypärä on paras henkivakuutus. Turvaliivi on varsinkin maastossa ratsastaessa hyvä turvaväline, joka suojaa erityisesti selkärankaa ja sisäelimiä ruhjeilta.

3.3 Hevonen tunnistettavana

Vastuu hevosen käytöstavoista ja opettamisesta erilaisiin tilanteisiin on sen kasvattajalla ja omistajalla. Hevonen on juuri sellainen, millaiseksi se kasvatetaan. Tunnistajalle ja kaikille hevosen kanssa työskenteleville mieluisin hevonen on yhteistyökykyinen ja rauhallinen, ihmisten käsittelyyn tottunut yksilö. Hankalissa tapauksissa tunnistaja voi käyttää apunaan huu-lipuristinta, joka vaikuttaessaan oikein rauhoittaa hevosta. Ihanteellisin tilanne on, jos hevosella on tunnistettaessa kokeneet kiinnipitäjät, jotka ovat hevoselle entuudestaan tuttuja. Tunnistuspaikkana paras on tallin leveä, hyvin valaistu käytävä, jossa hevonen seisoo kytkettynä, mieluiten molemmilta puolilta. Tärkeää on myös, ettei tilassa loju turhaa tavaraa lattialla ja seinustoilla. Tunnistajan on aina varmistettava oma pakoreittinsä mahdollisessa vaaratilanteessa.

4 KYSELY TYÖTURVALLISUUDESTA TUNNISTAJILLE

Opinnäytetyönäni toteutin kyselytutkimuksen tunnistajille koko Suomen alueella. Kyselytutkimuksessa selvitettiin tunnistajantyön työturvallisuuden tilaa, tunnistajien asenteita sekä mahdollisia kehityskohteita. Aihe on saatu toimeksiantona Hämeen Hevosjalostusliitto ry:ltä.

4.1 Kyselyn valmistelu ja toteutus

Toimeksiantajan toiveena oli mahdollisimman selkeä ja ytimekäs kyselyn rakenne. Tätä toivetta pyrittiin noudattamaan jo suunnitteluvaiheessa. Tarkoituksena oli luoda kysely, jonka täyttämiseen ei kuluisi vastaajalta paljon aikaa.

Kysely toteutettiin Webropolilla ja vastaukset käsiteltiin anonyymisti. Kyselyn saatesähköposti ja sen sisältämä kyselyn linkki toimitettiin Suomen Hippoksen liittokoordinaattorin kautta kaikille 16 hevosjalostusliitolle. Kyselyn vastausaika oli 8.12.2010–12.1.2011 välillä. Alun perin tarkoituksena oli sulkea kysely vastaamiselta ennen joulua. Vastausaikaa jouduttiin kuitenkin pidentämään vuodenvaihteen yli, sillä aluksi vastauksia tuli melko vähän. Lisävastausaikaa antamalla vastauksia saatiin enemmän.

4.2 Kyselyn sisältö

Kyselyssä selvitettävistä asioista käytiin toimeksiantajan kanssa useita keskusteluja, joissa kyselyn sisältöä suunniteltiin. Erityisiä kiinnostuksen kohteita olivat työvaiheiden toteutus ja turvavälineiden käyttö. Käytäntöjen erot ja niistä oppiminen sekä työn kehittäminen olivat myös tärkeiksi koettuja selvityskohteita.

Kyselyssä kartoitettiin mm. vastaajien sukupuoli, ikä, tunnistusuran pituus, hevosjalostusliitto jota kukin tunnistaja edustaa, pää-/ sivutoimisuus, yleisimmät ongelmat tunnistustilanteissa sekä seikkoja työvaiheista. Tärkeä prioriteetti kyselyn luomisessa oli kuitenkin vastaajien anonyymius, sillä vaikka kysely sisälsi tarkkojakin tietoja vastaajasta, ne pyrittiin käsittelemään niin, ettei vastauksia pysty henkilöimään.

4.3 Kyselyn vastaajat

Kyselyn vastaajien oletettiin olevan kahta erilaista tyyppiä: Päätoimisia tunnistajia ja sivutoimisia aputunnistajia. Aputunnistajat ovat yleensä tunnistuksia suorittavia eläinlääkäreitä tai muita kokeneita hevosalan ammattilaisia, jotka hoitavat omalla lähialueellaan esimerkiksi kiireellisiä tai yksittäisiä tapauksia, mikäli liiton virkailija on estynyt tai tunnistus on käytännöllisempää suorittaa siten. Vastaajista haluttiin selvittää ikä- ja sukupuolijakauma sekä tunnistusuran pituus tähän mennessä.

Vastaajia pyrittiin aktivoimaan lähettämällä kyselyn sähköposti ja sen sisältämä kyselyn linkki Suomen Hippoksen liittokoordinaattorin kautta kaikille 16 hevosjalostusliitolle. Aputunnistajille kyselyn toimittivat edel-

leen liittojen toiminnanjohtajat. Aputunnistajia olisi pitänyt tavoitella eri keinolla, sillä nyt kovin moni sivuutti sähköpostin totaalisesti. Ehkäpä kirjeenä toimitettu kysely olisi sittenkin ollut osalle vastaajista parempi vaihtoehto.

5 TULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA

Tutkimuksessa erityistä on vastausten vähydestä johtuva tulosten tulkinnan vaikeus. Joissakin kysymyksissä vastausten hajonta oli niin suurta, ettei kunnollista yhtenäistä linjaa vastauksista pystynyt muodostamaan. Suuressa osassa vastauksia linjaa oli kuitenkin hyvinkin yhtenäinen ja vastauksista oli helppo muodostaa käsitys tilanteesta.

5.1 Vastaajien taustat ja kokemus

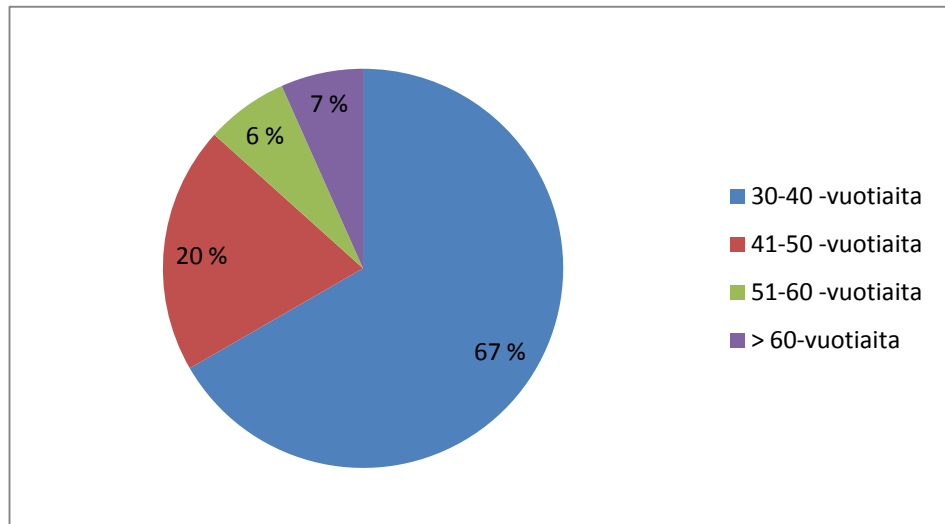
Vastauksia tuli liitoittain taulukon 1 kuvaamalla tavalla, yhteensä 15 vastausta. Vain yksi liitto ei vastannut lainkaan.

Taulukko 1 Vastausten määrät liitoittain.

Hevosjalostusliitto	Vastauksia (kpl)
Etelä-Pohjanmaan hjl	1
Etelä-Suomen hjl	1
Hämeen hjl	1
Kainuun hjl	1
Keski-Pohjanmaan hjl	2
Keski-Suomen hjl	1
Kymen-Karjalan hjl	1
Lapin hjl	2
Mikkelin hjl	1
Nylands läns haf	1
Pohjanmaan hjl	1
Pohjois-Karjalan hjl	1
Pohjois-Savon hjl	1
Satakunnan alueen hjl	2
Svenska Österbottens haf	0
Varsinais-Suomen hjl	1

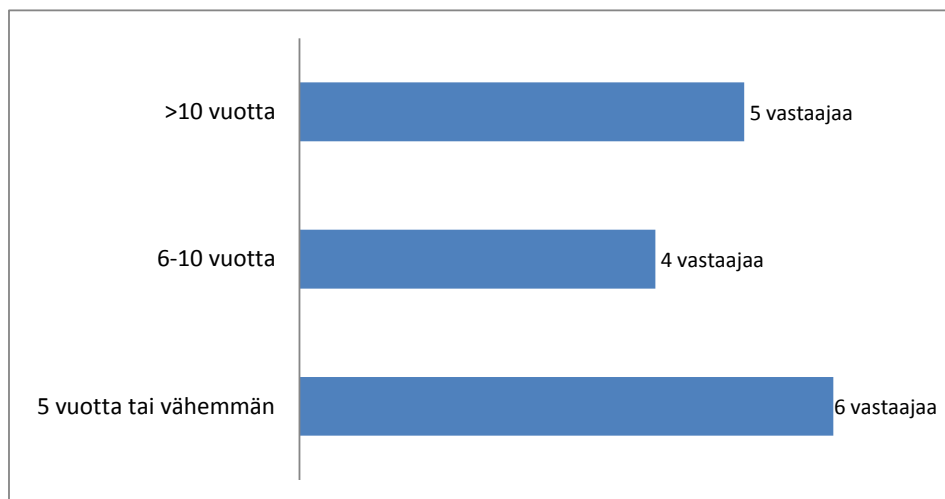
Vastanneista tunnistajista 40 % oli miehiä ja 60 % naisia. Tunnistaminen on tällä hetkellä naisvaltainen ala, ainakin päätoimisten tunnistajien osalta. Aputunnistajien sukupuolijakauma jäi näiden vastausten perusteella epäselväksi, sillä vain yksi aputunnistaja vastasi kyselyyn.

Tunnistajien ikärakenne jakautui kuvion 2 mukaisesti. Enemmistö vastaajista oli 30–40-vuotiaita.

Kuvio 2 Tunnistajien ikärakenne.

Tunnistajilta tiedusteltiin myös heidän tunnustajanuransa pituutta tähän mennessä. Vastausten jakautuminen esitetään kuviossa 3. Enemmistö vastaajista (6 vastaajaa) ilmoitti tehneensä tunnustajantyötä viisi vuotta tai vähemmän. Neljä tunnustajaa ilmoitti tunnustaneensa 6 - 10 vuotta. Yli kymmenen vuotta tunnustaneita oli viisi. Ikärakenne ja tunnustajanuran pituus antavat mahdollisesti viitteitä työn fyysisestä ja henkisestä kuormituksesta. Työssä ei välttämättä jakseta vuosikymmeniä, lähelle eläkeikää.

Kuvio 3 Vastanneiden tunnustajien tunnustuskokemus vuosina. Enemmistö vastaajista on tunnustajina uudehkoja.

Vastanneista 14 henkilöä eli 93 % ilmoitti tekevänsä tunnustajantyötä päätoimisena hevosjalostusliiton työntekijänä. Yksi vastaajista (7 %) ilmoitti tekevänsä tunnustuksia sivutoimisesti, aputunnustajana. Aputunnustajien aktivointi kyselyyn vastaamiseen ei siis onnistunut. Aputunnustajina toimivia eläinlääkäreitä on arviolta alle kymmenen. Tämä arvio perustuu

omatoimiseen liittojen nettisivujen perusteella tehtyyn aputunnistajina työskentelevien eläinlääkärien laskentaan.

Kuvio 4 Vastaajien toimenkuva. Sivutoimiset tarkoittavat esimerkiksi eläinlääkäreitä, jotka suorittavat tunnistuksia.

5.2 Yleisimmät asiakkaat

Tyypillisimmäksi tunnistettavaksi määritteli Suomessa syntyneen varsan 87 % vastaajista. Vastaajista 13 % määritteli tyypillisimmäksi tunnistettavaksi tuontihevoson. Muusta Suomesta poiketen, Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla yleisin tunnistettava oli tuontihevoson. Varsinais-Suomessa tuontihevoson tunnistusten suuri määrä saattaa johtua Turun keskeisestä sijainnista laivaliikenteen osalta. Pääkaupunkiseudulla tuontihevoson suurta määrää selittää Viron läheisyys sekä tallitoiminnan keskittyminen harrastamiseen ja kilpailemiseen kasvattamisen sijaan. Toki tähän painotukseen saattaa liittyä myös vastuualueiden jakoa, jotkut tunnistajat saattavat olla erikoistuneita tuontihevosoihin.

5.3 Tunnistustilanne

Tunnistustilanne on kullekin hevoselle yleensä normaalista rutiinista poikkeava tilanne. Tunnistaja on hevoselle vieras henkilö, mikä saattaa jännittää hevosta. Hevosenomistajallekin tilanne voi olla aivan uusi. Tunnistamiseen valmistautuessa tärkeää on luoda toimenpiteelle hyvät ja rauhalliset puitteet.

Perusvaatimuksia ovat käsitelty ja yhteistyökykyinen varsa/hevoson sekä asianmukainen tunnistuspaikka ja asiantuntevat avustajat. Kuten edellä kappaleessa 3.3 Hevoson tunnistettavana (s. 15) mainittiin, vastuu hevoson käytöksestä ja käsiteltävyydestä on hevoson kasvattajalla ja omistajalla. Omistajan tulisikin ajatella sekä omaa, hevoson että tunnistajan turval-

lisuutta ja valmistella hevonen tunnistustilanteeseen käsittelemällä sitä riittävästi. Peruseriaatteena voidaan sanoa, että liikaa ei yleensä voi käsitellä. Myös eläinlääkärit kohtaavat eri tavoin käsiteltyjä hevosia, mutta harvoin eläinlääkäriin asiakas on aivan villihevonen. Tunnistaja kohtaa usein myös sellaisia tapauksia.

5.3.1 Tunnistuksen tilaaminen

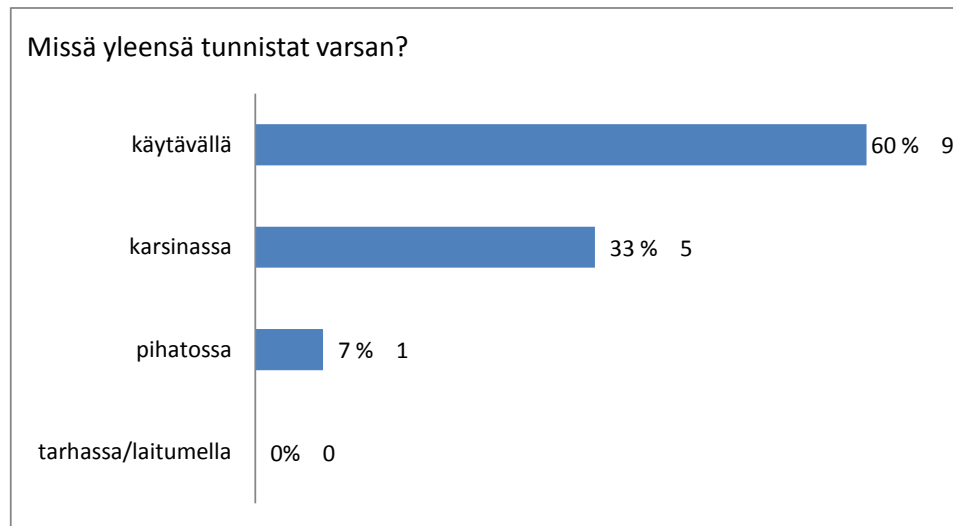
Vastaajista 73 % ilmoitti antavansa joskus ohjeita tunnistuksen tilaajalle ennalta tilauksen yhteydessä. Esimerkiksi riimun käyttö tai tunnistuspaikat ovat tällaisia mahdollisia ohjeistettavia asioita. Yleensä ohjeita antavansa ilmoitti 13 % vastaajista. Niin ikään 13 % vastaajista ilmoitti, ettei anna ohjeita etukäteen. Mainittavia eroja vastausten jakaumassa ei ollut tunnistajan kokemuksen määrästä riippuen.

Vaikuttaa siltä, että ohjeita annetaan hyvin paljon tilanteesta riippuen. Asiakaskunnassa on myös paljon säännöllisesti vuosittain vierailtavia kohteita, joissa tunnistus on tuttu ja arkipäiväinen asia. Ohjeistaminen on paikallaan silloin, kun kyseessä on vaikkapa ensimmäisiä kertoja tunnistajan kanssa tekemisissä oleva henkilö tai kohde, jossa on aiemmin ollut hankaluutta työn suorittamisessa.

5.3.2 Tunnistuksen suorituspaikka ja toteutettavuus

Kaikki vastaajat ilmoittivat tunnistavansa aikuisen hevosen yleensä käytävällä. Tunnistaminen onkin turvallisinta suorittaa juuri käytävällä, hevosen ollessa kiinnitettynä molemmilta puolilta. Aikuisten hevosten kohdalla niiden helppo käsiteltävyys parantaa työn suorittamista onnistuneesti ja halutussa paikassa. Toki myös täysikasvuisissa hevosissa saattaa olla hankalia yksilöitä, mutta varsoihin verrattuna niitä on vähemmän.

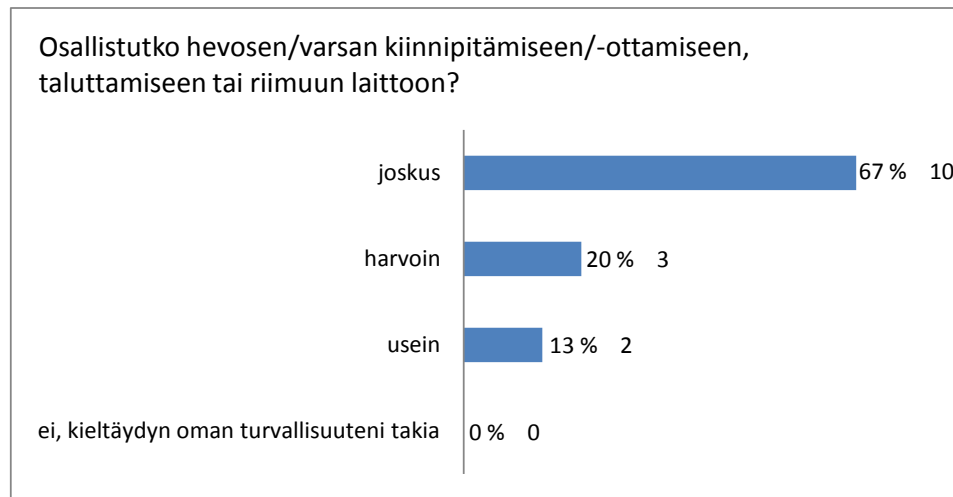
Varsojen tunnistus toteutetaan vaihtoehtoisesti tilanteesta riippuen jossakin seuraavista: pihatossa, karsinassa tai käytävällä. Vastaukset jakaantuvat kuvion 5 mukaisesti. Yleisin näistä vaihtoehdoista on kuitenkin käytävällä tunnistaminen. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava, että varsaa tunnistaessa sen kiinnittämistä molemmilta puolilta ei yleensä voi edellyttää, joten tunnistaminen tehdään käytävällä monesti kiinnipitäjän avustuksella. Varsa, jota ei ole opetettu seisomaan kytkettynä, voi hyvin suurella todennäköisyydellä saada vetopaniikin ja vahingoittaa itseään tai muita tilanteessa mukana olevia.

Kuvio 5 Varsan tunnistuspaikka. Vastausten jakautuminen kysymyksessä.

Enemmistö eli 80 % vastaajista ilmoitti, että varsaa tunnistettaessa tunnistus pystytään useimmiten toteuttamaan tunnistajan toivomalla tavalla. Vastaajat siis kokevat varsan tunnistamisen yleensä onnistuvan melko hyvin. Ennako-odotukset ovat yleensä positiivisia.

Vastaajien enemmistö, eli 67 % ilmoitti osallistuvansa joskus hevosen/varsan kiinniottamiseen/-pitämiseen, taluttamiseen tai riimun laittoon. Vastanneista 20 % vastasi edellä mainittuun kysymykseen ”harvoin” ja 13 % ”usein”. Merkittäviä eroja vastausten jakaumassa ei ollut kokoneiden tai uudehkojen tunnistajien välillä, vaan se oli hyvin samankaltainen kaikissa kokemusryhmissä. Tunnistajan motiiveina auttaa hevosen käsittelyssä voi olla työn sujuvuuden lisääminen tai aikataulussa pysyminen. Myös neuvonta ja opastus kuuluvat hevosjalostusliiton virkailijan tehtäviin, joten avun antamisella voi olla myös sivistämiseen pyrkiviä motiiveja. Tunnistajalta saatu varsankäsittelyneuvo saattaa olla tuoreelle kasvattajalle arvokaskin asia.

Kuvio 6 Tunnistajan osallistuminen hevosen käsittelyyn. Vastausten jakautuminen oheisessa kysymyksessä.

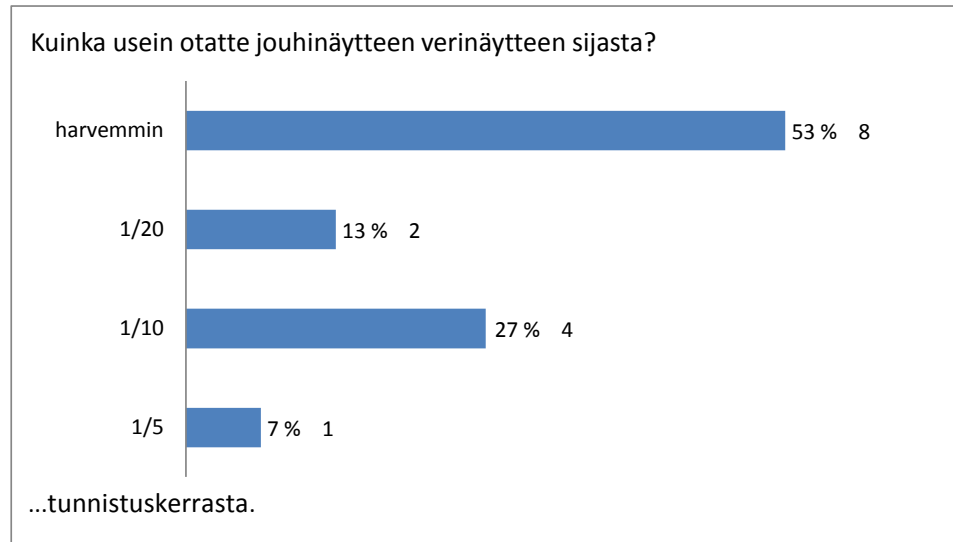
67 % vastaajista ilmoitti etteivät he tunnista hevosta vapaana. 33 % vastaajista ilmoitti että vapaana tunnistamistilanteita tapahtuu. Syiksi vapaana tunnistamiseen ilmoitettiin mm. vaikeus saada hevonen kiinni. Erityisesti pihattotalleilla tämä koetaan ongelmaksi. Varsa saattaa olla riimuton ja niin villi, ettei se anna koskettaa itseään. Verinäytteenotto saattaa olla lähes mahdotonta, joten jouhinäyte on näissä tilanteissa turvallisempi vaihtoehto. Vapaana tunnistus on aina riski sekä tunnistajalle että avustajille. Varsan ahdistaminen nurkkaan vaikeissa tapauksissa saattaa olla hyvin vaarallista, sillä pakoreitin kadotessa se voi yrittää murtautua läpi ihmisjoukon. Vapaana tunnistamista tulisikin aina mahdollisuuksien mukaan välttää.

5.3.3 Työjärjestys

Kyselyssä pyrittiin selvittämään onko työjärjestyksessä jotakin yhtenäistä linjaa tai tapaa ja onko sillä vaikutuksia turvalliseen työn suorittamiseen. Vastauksista selvisi ainakin seuraavaa: Piirtäminen tai verinäytteenotto ovat yleensä ensimmäinen työtehtävä, johon tunnistaja ryhtyy tunnistustilanteessa. Vastaajista 73 % ilmoitti piirtävänsä tuntomerkit ensimmäisenä. Vastaajista 27 % ilmoitti verinäytteenoton olevan ensimmäisenä järjestyksessä. Seuraavaksi tunnistajat yleensä leikkaavat karvan sirutettavalta alueelta ja desinfioivat sen. Moni raportoi vasta tämän jälkeen ottavansa verinäytteen. Enemmistö suoritti mikrosirun asentamisen viimeisenä. Tähän on varmasti syynä varsan tai hevosen yleensä isompi reaktio siruttamiseen kuin muihin tunnistuksen työvaiheisiin. Siruttamisen jälkeen voi olla haastavaa päästä varsan lähelle enää uudelleen. Nämä päätelmät saivat vahvistusta avoimessa jatkokysymyksessä, jossa vastaajat saivat omin sanoin selventää työtapojaan. Kysymyksessä selvisi myös, että suurin osa (11/15) vastanneista tunnistajista piirtää hevosen tuntomerkit suoraan tunnistuslomakkeen etusivun tarraan. Loput neljä vastaajaa piirtävät merkit lomak-

keen alisivulle ja tekevät siistimmän version toimistolla lomakkeen etusivun tarralle.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan jouhinäytteenoton yleisyyttä omassa työskentelyssään. Vastausten jakautuminen on kuvattu kuviossa 7. Vastaajista 53 % vastasi harvemmin kuin 1/20 tunnistuskerrasta ottavansa jouhinäytteen. Verinäytteenoton yleisyys on siis kiistaton ja sitä selvästi suositaan.

Kuvio 7 Jouhinäytteenoton yleisyys. Vastausten jakautuminen kysymyksessä.

5.4 Riskitilanteet ja ongelmat

Tunnistajantyöhön liittyy riskejä. Hevosta ohjaavat sen vaistot ja tämä tulee pitää mielessä sitä käsiteltäessä. Neulojen kanssa työskennellessä toimissaan kannattaa olla rauhallinen ja tarkka. Avustajaksi paras on hevosta pelkäämätön, reipas henkilö. Hyvällä varautumisellakaan ei aina voi välttyä ongelmilta, mutta toimintansa ennakkoon suunnittelemalla vauriot ainakin vähenevät.

5.4.1 Ongelmia tunnistustilanteessa

Tunnistajia pyydettiin asettamaan tärkeysjärjestykseen seuraavat ongelmia tunnistustilanteessa aiheuttavat asiat: Tallitilojen huono valaistus, tallitilojen ahtaus, tallitilojen vaarallisuus, hevosnomistajan puutteellinen hevosenkäsittelytaito, aggressiivinen hevonen sekä käsittelyyn tottumaton hevonen. Vastaajat saivat arvioida kohdat numeroin 1-6, siten että 1 = tärkein...6 = vähiten tärkeä.

Vastauksissa oli runsaasti hajontaa, joten kovin selkeitä tuloksia niistä ei saatu. Enemmistö vastaajista kuitenkin arvioi käsittelyyn tottumattoman hevosen tärkeimmäksi ongelmia tuottavaksi asiaksi. Seuraavaksi tärkein ongelma oli vastaajien mukaan hevosenomistajan puutteellinen hevosenkäsittelytaito. Suomen hevostalouden harrastelijamaisuus ja aloittelijoiden suuri määrä näkyvät myös tällaisina melko yllättävinä ongelmina.

5.4.2 Suojavälineiden käyttö ja vaarojen ennaltaehkäisy

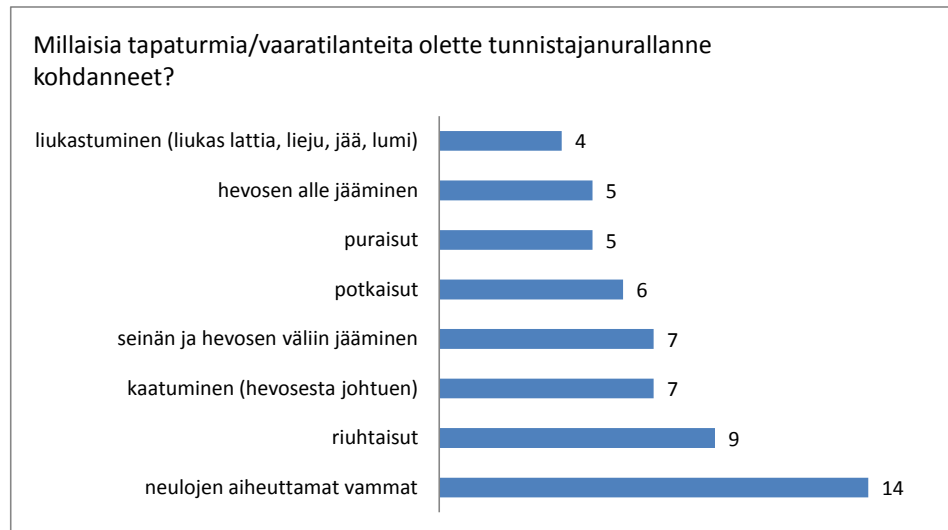
Tunnistajilta kysyttiin myös suoja- ja apuvälineiden käytöstä. Vastaukset jakaantuivat taulukon 2 mukaan. Turvakenkiä käytti lähes jokainen, enemmistö käyttää niitä aina. Huulipuristimen käyttö oli harvinaista, vain yksi vastaaja ilmoitti käyttävänsä sitä melko usein. Kumihanskojen käyttö ei ollut suosittua, sillä vastaajista jopa kymmenen ilmoitti, ettei käytä niitä ollenkaan. Erikoista oli ettei edes kumihanskojen selvä parannus hygieniaan kannusta niiden käyttöön. Kumihanskat suojaavat myös mahdollisia käsien haavaumia liialta talliympäristössä. Kumihanskoja käyttävä tunnistaja antaa itsestään pätevän ja asiallisen kuvan asiakkaille. Kypärän käyttö ei myöskään ollut tavallista, 14 tunnistajaa vastasi kysymykseen ”ei ollenkaan”. Liukuesteitä ei kengissä käyttänyt kukaan, vaikka muuta olisi voinut olettaa. Talvet ovat parina viime vuotena olleet runsaslumisia ja talvipihat ovat usein liukkaita ja heikosti hiekoitettuja. Kiire saattaa olla syyinä liukuesteiden käyttämättömyyteen. Tunnistajat ehkä kokevat niiden pukemisen hankalaksi ja aikaa vieväksi, sillä ne on järkevää pukea vasta autosta noustessa. Autoa ajaessa liukuesteet ovat kömpelöt ja hankalat. Liukuesteet myös keräävät talliympäristössä lantaa ja kuivikkeita kengänpohjiin.

Taulukko 2 Suojavälineiden käyttö. Vastausten jakautuminen:

Käytättekö tunnistustilanteissa				
	ei ollenkaan	harvoin	melko usein	aina
turvakenkiä	1	0	5	9
huulipuristinta	6	8	1	0
kumihanskoja	10	1	1	3
kypärää	14	1	0	0
talvella kengissä liukuesteitä	15	0	0	0

5.4.3 Tunnistajan kohtaamat tapaturmat ja vaaratilanteet

Tunnistajilta kysyttiin myös tapahtuneita vaaratilanteita ja tapaturmia. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kuviossa 8 esitettävistä vaihtoehdoista yksi tai useampi. Neulojen aiheuttamat vammat osoittautuivat kysymyksen perusteella yleisimmiksi tapaturmiksi tai vaaratilanteiksi. Seuraavaksi eniten tunnistajat olivat kohdanneet riuhtaisutilanteita.

Kuvio 8 Tunnistajien kohtaamat tapaturmat/vaaratilanteet. Valintojen lukumäärät ilmoitettu palkkien oikealla puolella. Vastaajat saivat valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Verinäyteneula on melko ohut ja vääntyy helposti, joten se ei saa aikaan kovin suurta vahinkoa. Siruneula sen sijaan on hyvin terävä ja huomattavan paksu, joten se voi aiheuttaa pahankin vamman osuessaan väärään kohteeseen. Siruneula on suunniteltu uppoamaan lihaan vähällä voimankäytöllä ja siinä on teräväksi muotoiltu kärki.

Vastaajista 53 % ilmoitti pitävänsä mukanaan laastaria ja sidetarpeita tapaturmien, kuten neulavammojen varalta. Vastaajista 47 % ilmoitti, ettei pidä mukanaan laastaria tai sidetarpeita. Ensiaputarvikkeet tulisi olla kaikilla autoilevilla autossa mukana, joten tulos on todellakin yllättävä. Tässä on selkeää parantamisen varaa, sillä haava on tärkeää hoitaa heti, kun kyseessä on talliympäristössä saatu ruhje. Haava tulisi suojata heti likaantumiselta, jotta tulehdukselta vältyttäisiin. Pienikin haava voi hoitamattomana olla pitkäaikainen vaiva ja alentaa työkykyä.

5.5 Hygienia tunnistajantyössä

Tunnistajantyössä hygienia on ensiarvoisen tärkeää, sillä neulojen käsittely talliympäristössä sekä tallilta toiselle kiertäminen lisäävät riskiä tautien leviämiseen ja neulanpistojen tulehtumiseen. Tunnistustarvikkeiden ja työvaatteiden puhtaus on myös tärkeä tekijä ehkäistäessä bakteerien leviämistä.

5.5.1 Työvaatteet

Kaikki vastaajat ilmoittivat kyselyssä käyttävänsä erillisiä työvaatteita. Vastaajista 53 % vaihtaa työvaatteensa viikoittain, 33 % päivittäin ja 13 % kerran kuussa. Työvaatteiden vaihtoon vaikuttaa tietenkin tunnistusten

viikoittainen määrä, joka vaihtelee riippuen vuodenajasta. Tässä kysymyksessä tarkoitettiin kuitenkin käytäntöjä erityisesti kiivaimpaan tunnistusajkaan. Työvaatteiden vaihto kerran kuussa vaikuttaa turhan harvalta vaihtoväliltä, sillä talliympäristön pölyt ja hevosista irtoava karva ja hilse likaavat vaatteet melko nopeasti. Myös taudit kulkeutuvat pärskeinä likaisen vaatteiden välityksellä muihin talleihin.

5.5.2 Tunnistustarvikkeet

Tunnistustarvikkeet, kuten sirulukija ja karvaleikkuri kuljetetaan yleensä työkalupakissa, mutta yhdellä vastaajalla oli käytössään salkku, joka sekini on oikein hyvä vaihtoehto. Tarvikkeiden kuljetus ja säilytys on siis asiallisesti ja ammattimaisesti hoidettu.

Vastaajista 60 % desinfioi joskus tunnistustarvikkeita tunnistuspaikkojen välillä. 27 % ei desinfioi lainkaan ja 13 % desinfioi tarvikkeensa aina tunnistuspaikkojen välillä. Tarvikkeet on helppo pyyhkiä esimerkiksi Neomiseptiin kastetulla vanutupolla, joka on helppo ja nopea keino estää bakteereja leviämistä. Myös tunnistajan itsensä on helpompaa toimia puhaiden välineiden kanssa. Puhtaat tarvikkeet antavat ammattimaisen ja vastuuntuntoisen kuvan tunnistajasta ja hänen tekemästään työstä.

5.5.3 Käsien pesu/desinfiointi

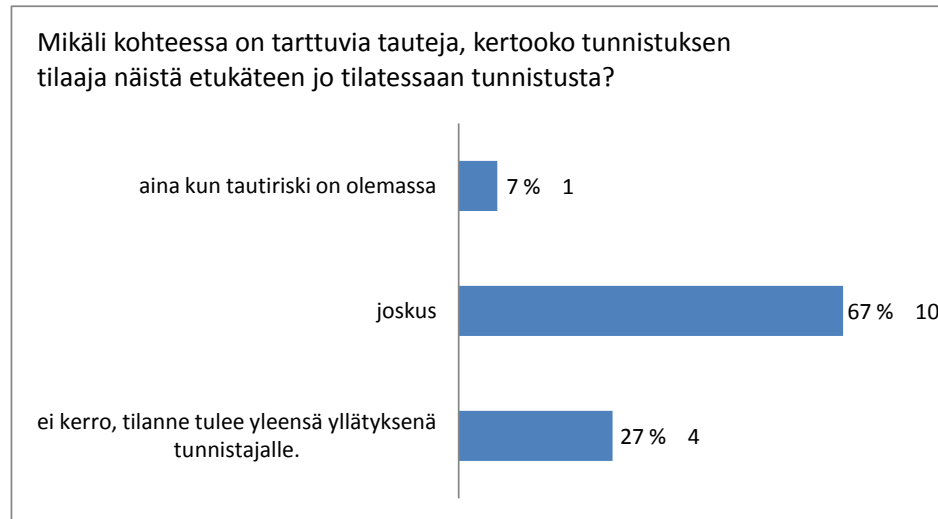
Vastaajista 60 % ilmoitti pesevänsä joskus käsiä tunnistuspaikkojen välillä. 33 % vastaajista tekee tämän aina ja 7 % vastaajista ei tee. Käsien pesulla tarkoitetaan tässä kohtaa perusteellista pesua hanan alla tai käsien pyyhintää kosteuspyyhkeellä ja käsidesillä. Kaikissa talleissa ei ole käsienpesupistettä tai lämmintä vettä, joten tämä hankaloittaa rutiinin toteuttamista. Siksi kosteuspyyhe ja käsidesi ovat erinomainen vaihtoehto käsienpesun rinnalle. Kosteuspyyhkeitä ja käsidesiä voi hyvin säilyttää autossa ja pyyhkiä kädet aina ennen lähtöä kohti seuraavaa kohdetta.

5.5.4 Kenkien desinfiointi

Tunnistajilta kysyttiin desinfioivatko he kenkensä tunnistuspaikkojen välillä, mikäli tiedossa on tautiriski. Vastaajista 47 % vastasi aina, 40 % joskus ja 13 % ei. Kenkien desinfiointi ei ole yhtä helppoa kuin saappaiden, jotka voi pestä tai pyyhkiä desinfiointiaineella. Tunnistajalla onkin hyvä olla autossaan kumisaappaat tautiriskikohteessa vieraillemisen varalta. Tällöin jalkineiden välityksellä leviävät bakteerit eivät aiheuta vaaraa. Myös suojustussien vetäminen saappaiden päälle on hyvä keino vähentää taudin leviämisen riskiä.

5.5.5 Tautiriskistä tiedottaminen tunnistajalle

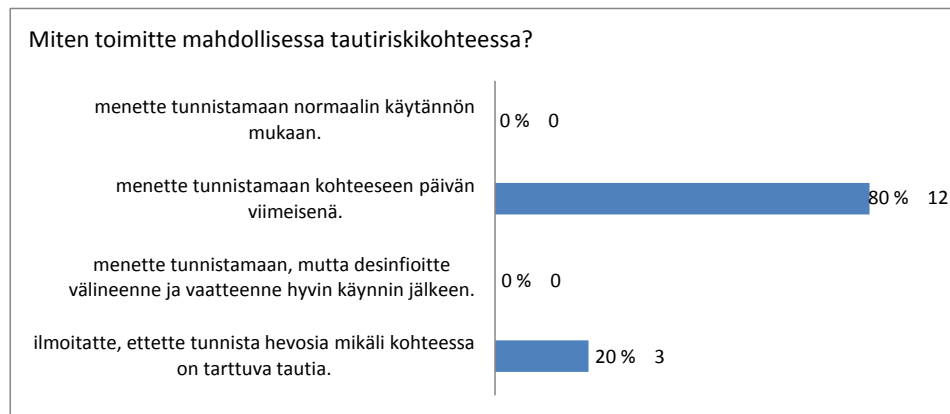
Tunnistajilta kysyttiin, kertooko tunnistuksen tilaaja etukäteen tilatessaan tunnistusta mahdollisesta tautiriskistä tallillaan. Tässä käytännössä olisi parannettavaa asiakkaan taholta, sillä olisi erittäin tärkeää että tunnistajalla on tiedossa kohteessa olevat ongelmat. Varautuminen ei ole mahdollista, ellei tunnistaja tiedä ongelmasta. Tiedottaminen ja valistaminen liittojen taholta ovat parhaita keinoja tilanteen parantamiseen.

Kuvio 9 Vastausten jakautuminen kysymyksessä. Tunnistuksen tilaajan tiedottaminen tarttuvista taudeista tunnistajalle ennalta.

5.5.6 Tunnistajan toiminta mahdollisessa tautiriskikohteessa

Tunnistajilta kysyttiin kuinka he toimivat mahdollisessa tautiriskikohteessa. Vastaukset jakautuivat kuvion 10 mukaisesti. Enemmistö (80 %) ilmoitti että menee kohteeseen tunnistamaan päivän viimeisenä. Tämä vaihtoehto on kaikkein käytännöllisimmältä vaihtoehdolta, sillä se mahdollistaa tunnistusreittien mahdollisimman vähäisen muuttamisen. Järkevää olisi myös käynnin jälkeen desinfioida välineet huolellisesti, jotta ne ovat puhtaita seuraavaa päivää varten.

Kuvio 10 Vastausten jakautuminen kysymyksessä. Tunnistajan toiminta tautiriskikohteessa.

5.6 Vapaa sana: Ajatuksia tunnistamisen kehittämisestä

Vastaajille annettiin kyselyn lopussa mahdollisuus tuoda julki kehitysehdotuksia ja ajatuksia työturvallisuuden parantamiseksi. Varsan totuttaminen käsittelyyn nousi tärkeäksi huomioksi. Yksi vastaajista kommentoi havainneensa viime vuosina hieman parannusta varsojen käsittelyssä. Paljon parempikin tilanne voisi silti olla. Eräs vastaaja kommentoi myös, että helpointa on työskennellä hevosen kanssa, jonka omistajakin on tilanteen tasalla, eikä ole turhan arka. Joskus hevosen omistaja on työn suorittamisen rajoittava tekijä. Varsan käsittely ja omistajan hevostaidot ovat asioita, joihin tunnistaja ei itse juuri pysty vaikuttamaan. Tärkeää on jatkaa tiedotettavaa työtä liittojen kautta asiakkaille, jotta tilannetta saadaan parannettua.

Vastauksista kävi ilmi myös innostus erilaisiin työturvallisuuskoulutuksiin. Kommentteja tuli myös liiallisesta omiin rutiineihin totumisesta ja turtumisesta, johon kaivataan ulkopuolisen asiantuntijan apua ja näkemystä. Ensiapukurssin käyminen parantaisi tunnistajan ja muiden tunnistustilanteessa mukana olevien turvallisuutta ja sen suorittamiseen oli myös kiinnostusta.

Eräs vastaaja kommentoi, että jo nykyään on toiminnassa käytäntö, että talleilla kiertely lopetetaan, mikäli seudulla on paha hevosinfluenssaepidemia. Tämä onkin järkevää, ellei pakottavaa tarvetta tunnistuksille ole. Joskus tunnistus on kuitenkin suoritettava tautiriskistä huolimatta. Tällöin hygieniasta huolehtiminen on erityisen tärkeää.

Ehdotettiin myös, että liitoille pitäisi määrätä velvoite hankkia tarvittavat ja asianmukaiset suoja- ja turvavarusteet töitä varten. Vaatteita tulisi olla sen verran reilusti, että niiden vaihtaminen tautipaikkojen välillä olisi mahdollista. Turvakengät ovat monella tunnistajalla olleet omat, eivät liiton hankkimat. Turvakenkiä tulisi olla useammat, eri vuodenajoille. Teräskärkiset turvakengät ovat yleensä hintava hankinta ja kovassa käytössä

ne kuluvat. Lisäksi myös ensiaputarvikkeet ovat olleet useimmiten tunnistajan omia, mutta nekin voisi lisätä pakollisiksi tunnistustarvikkeiksi ja liitto voisi ne työntekijälleen kustantaa. Suojahaalarit ja kenkien suojapussit parantaisivat tautiriskitilanteissa hygieniaa. Ehdotus oli että nekin tulisi liiton kustantaa tunnistajalle.

Muutama vastaaja ilmaisi suhtautuvansa kypärän käyttöön tunnistustilanteessa positiivisesti, vaikka ei nykyisellään sitä käytäkään. Perusteluja käyttämättömyydelle olivat kypärän pitämisen hankaluus ja esimerkiksi ravikypärän vaalea, monesti varsaa pelottava väri. Yksi vastaajista ilmoitti pään suojaamisen nousseen ykkösasiaksi työturvallisuuden parantamisessa. Näiden kommenttien mukaan päähän kohdistuvia uhkatilanteita siis tapahtuu ja niiltä välttymiseen kaivataan keinoja.

6 PÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO

Tutkimuksessa selvisi, että tunnistaminen on naisvaltaista työtä. Se on erityisesti alle 40-vuotiaiden ala. Vuosikymmeniä kestäneet työurat tunnistamisen parissa ovat harvinaisia. Nämä seikat voivat olla viitteitä työn fyysisestä ja henkisestä kuormittavuudesta. Tunnistajantyöhön olennaisesti kuuluva runsas autoilu, kiire sekä henkinen paine rasittavat kiistatta. Tunnistajat eivät silti esittäneet kyselyssä työstään kovin kielteisiä mielipiteitä. Heidän mielestään työ pystytään yleensä suorittamaan sekä halutulla tavalla että onnistuneesti.

Vastaajien enemmistön mielestä varsa on heille yleisin tunnistettava. Alueellisia eroja kuitenkin on. Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla tunnistajat kuvailivat tuontihevosen yleisimmäksi tunnistettavaksi, kun taas muualla Suomessa varsa on yleisin. Osa tunnistajista saattaa olla erikoistunut tuontihevosiin, joten kovin suoraviivaisia päätelmiä tästä seikasta ei kannata tehdä. On hyvä myös muistaa aputunnistajina toimivien eläinlääkärien olemassaolo.

Tunnistamisen käytännöt ovat kyselyn perusteella hyvin samankaltaisia huolimatta alueesta tai tunnistajan työkokemuksesta. Eroja on lähinnä työtehtävien järjestyksessä tai lomakkeiden täytössä. Täysikasvuiset hevoset tunnistetaan aina käytävällä. Myös varsojen kohdalla tunnistajien enemmistö tunnistaa ne käytävällä, karsinan ollessa myös suosittu vaihtoehto. Pihatoissa tunnistetaan verrattain vähän. Enemmistö vastaajista ei tunnista hevosiä vapaana, mutta osalla on kokemusta myös sellaisista tilanteista. Turhia riskejä ei ole syytä ottaa tai omaa henkeään vaarantaa, joten hyvin vaikeissa tapauksissa voi olla syytä herkemmin lykätä tunnistusta myöhempään ajankohtaan.

Piirtäminen tai verinäytteenotto on yleensä ensimmäinen työtehtävä, johon tunnistaja ryhtyy tunnistustilanteessa. Seuraavaksi tunnistajat yleensä leikkaavat karvan sirutettavalta alueelta ja desinfioivat ihon. Enemmistö suoritti mikrosirun asentamisen viimeisenä. Verinäytteenotto on kiistatta jouhinäytettä yleisempi, mikä onkin laboratorion työn sujuvuuden kannalta hyvä asia. Kyselyn mukaan käsittelyyn tottumaton hevonen ja hevosen-

omistajan puutteelliset hevostaidot aiheuttavat eniten ongelmia tunnistetessa. Neuvonta on paras keino tarttua tähän ongelmaan.

Turvavälineiden käyttö on ainakin jalkineiden osalta kunnossa, sillä lähes jokainen käyttää turvakenkiä aina tunnistaessaan. Kumihanskojen käyttö ei sen sijaan ollut suosittua. Neulojen aiheuttamat vammat ovat yleisimpiä tapaturmia tai vaaratilanteita. Toiseksi yleisin tapaturma tai vaaratilanne oli riuhtaisutilanne. Huolimatta neulavammojen yleisyydestä vain hieman yli puolet vastanneista tunnistajista pitää mukanaan laastaria ja sidetarpeita. Tämä hämmästyttää, sillä oletuksena oli että laastarin ja sidetarpeiden mukana pitäminen olisi itsestäänselvyys.

Hygieniää olisi selvästi mahdollista parantaa. Työvaatteiden vaihtovälit olivat hieman pitkiä osalla vastaajista. Hyvää oli toki se, että niitä yleensä käytettiin. Suositeltavaa olisikin erityisesti hevosmäärältään suurten liittojen kohdalla vaatteiden vaihtovälin lyhentäminen. Enemmistö vastaajista desinfioi joskus tunnistustarvikkeita tunnistuspaikkojen välillä. Välineiden desinfiointi on helppo keino parantaa hygieniaa ja asiakkaalle annettavaa mielikuvaa työstä. Yli puolet vastaajista pesee kätensä joskus tunnistuspaikkojen välillä. Käsienpesurutiinissa olisi runsaasti parantamisen varaa. Kaikkein yksinkertaisimmin käsihygieniä paranisi pitämällä autossa tai jopa tunnistuspakissa mukana kosteuspyyhkeitä. Lähes puolet desinfioivat kenkensä tunnistuspaikkojen välillä, mikäli tiedossa on tautiriski. Mikäli kenkien puhdistus tuntuu hankalalta, sen sijaan voi harkita suojapussien käyttöä kenkien päällä. Tunnistuksen tilaaja tiedottaa tautiriskistä heikosti tunnistajalle, mikä onkin vakava puute. Usein tunnistaja huomaa tilanteen vasta tallilla ollessaan. Enemmistö tunnistajista ilmoitti että menee tautiriski kohteeseen tunnistamaan, mutta päivän viimeisenä kohteena. Tämä on aikaa ja kustannuksia säästävän vaihtoehto ja siten vaikuttaa täysin riittävältä keinolta.

Työturvallisuuskoulutukset ja ensiapukurssit saivat vastanneilta tunnistajilta kannatusta. Liittojen toivottiin kustantavan tunnistajalle riittävästi työvaatteita ja -kenkiä, sillä tällä hetkellä suurin osa niistä on tunnistajan itsensä hankkimia ja kustantamia. Varsinkin tämän osalta tunnistaminen on useaa muuta ammattialaa jäljessä. Tähän onkin tulevaisuudessa syytä tulla muutos.

Kyselytutkimus vahvisti monia ennakkokäsityksiä työturvallisuuden tilasta, mutta muutama tieto myös yllätti. Opinnäytteen tavoitteena oli tuottaa ajantasaisista tiedoista tunnistamisen työturvallisuuden tilanteesta sekä käytännöistä. Tähän tavoitteeseen työssä myös päästiin. Jatkossa työtä voidaan käyttää tunnistajan työn kehittämiseen sekä uusien tunnistajien koulutuksessa.

LÄHTEET

Genoscooper 2011: Viitattu 6.4.2011.
<http://www.genoscooper.com/>

Hevosjalostusliitot 2011: Hevosjalostusliittojen palvelut. Viitattu 6.4.2011.
<http://www.hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/palvelut/index.php>

Kaimio T. Hevosen kanssa. 2004. Helsinki: WSOY

Karttunen, P. 2011. Laboratory Manager. Genoscooper Oy. Henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2011.

Maatalousyrittäjien Eläkelaitos (Mela). Työturvallisuus. Hevosenhoito turvalliseksi.

Mäkinen, N. 2011. Toimistos sihteeri, tunnistaja. Hämeen Hevosjalostusliitto ry. Henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2011.

Peltonen, T. 2011. Jalostusjohtaja. Suomen Hippos ry. Henkilökohtainen tiedonanto 23.2.2011.

Piminäinen K. Hevoset ja työturvallisuus. Työturvallisuuskeskus 2010.

Suomen Hippos 2009 a: Hevosalan tunnusluvut 2009. Viitattu 14.2.2011.
http://www.hippos.fi/hippos/suomen_hippos/dokumentit/Kalvosarja_2009.pdf

Suomen Hippos 2009 b: Hevosrekisteri. Viitattu 15.1.2011.
http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/hevosrekisteri/index.php

Suomen Hippos 2009 c: Varsan rekisteröinti. Viitattu 15.1.2011.
http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/hevosrekisteri/varsan_rekisterointi.php

Suomen Hippos 2010: Tuontiratsujen ja -ponien rekisteröinti. Viitattu 15.2.2011.
http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/hevosrekisteri/tuontien_rekisterointi.php

Suomen Hippos 2011: Lämminverisen ravihevosen tuonti ja vienti. Viitattu 15.2.2011.
http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/hevosrekisteri/hevosten_tuonti_ja_vienti.php

Saateviesti

Hyvä tunnistaja,

Olen 4. vuoden agrologiopiskelija Hamk Mustialasta ja teen opinnäytetyötä aiheesta tunnistajan työturvallisuus, jonka toimeksiantaja on Hämeen Hevosjalostusliitto Ry. Opinnäytetyönäni toteutan kyselyn tunnistustyötä tekeville, kattaen kaikki hevosjalostusliitot. Kyselyllä kartoitetaan tunnistamisen työturvallisuuden tilaa, selvitetään asenteita ja käytäntöjä. Kysely auttaa kehittämään tunnistamista entistä turvallisempaan ja käytännöllisempään suuntaan. Hevosjalostusliittojen toiminnanjohtajia pyydän ystävällisesti toimittamaan tämän kyselyn sähköpostitse eteenpäin myös aputunnistajille.

Oheista linkkiä klikkaamalla pääset vastaamaan kyselyyn.
<http://www.webropol.com/P.aspx?id=501924&cid=59246475>

Ellei linkki aukea, kopioi se ystävällisesti selaimen osoiteriville. Kyselyn vastaukset käsitellään nimettöminä. Vastausaikaa on vuoden loppuun, 31.12.2010 asti.

Yst.terv.
Mari Alitalo

Tunnistajan työturvallisuus

Kysely tunnistajille.

Perustiedot

1) Sukupuoli *

nainen mies

2) Syntynyt vuonna *

3) Hevosjalostusliitto, jonka alueella toimitte. Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. *

- Etelä-Pohjanmaan hjl
- Etelä-Suomen hjl
- Hämeen hjl
- Kainuun hjl
- Keski-Pohjanmaan hjl
- Keski-Suomen hjl
- Kymen-Karjalan hjl
- Lapin hjl
- Mikkelin hjl
- Nylands Läns haf
- Pohjanmaan hjl
- Pohjois-Karjalan hjl
- Pohjois-Savon hjl
- Satakunnan alueen hjl
- Svenska Österbottens haf
- Varsinais-Suomen hjl

4) Oletteko tunnistajana *

- päätoiminen, hevosjalostusliiton työntekijä
- aputunnistaja, jos olette niin oletteko
- eläinlääkäri
- muu, mikä?

5)

**Liittojen toiminnanjohtajat vastaavat seuraavaan:
Kuinka monta tunnistajaa liittonne alueella toimii tällä hetkellä?**

6) Kuinka pitkään olette toimineet tunnistajana? (vuosina) ***Tunnistustilanne****7) Tyypillisin tunnistettava ***

- Suomessa syntynyt varsa tuontihevonen

8) Ohjeistatteko puhelimesta tunnistuksen tilaajaa tunnistustilanteessa toimimisesta? Annatteko ohjeit riimun käytöstä? *

- en anna ohjeita
 joskus
 yleensä

9) Missä yleensä tunnistat aikuisen hevosen? *

- tarhassa/laitumella
 pihatossa
 karsinassa
 käytävällä

10) Missä yleensä tunnistat varsan? *

- tarhassa/laitumella
 pihatossa
 karsinassa
 käytävällä

11) Varsan tunnistaminen. Pystytäänkö tunnistus toteuttamaan tunnistajan toivomalla tavalla? (esim. v käytävällä) *

- ei koskaan
 joskus
 useinmiten
 aina

12) Osallistutko hevosen/varsan kiinniottamiseen/-pitämiseen, taluttamiseen tai riimuun laittoon? *

- usein
 joskus
 harvoin
 ei, kieltäydyn oman turvallisuuteni takia.

13) Tuleeko eteenne tilanteita, joissa tunnistatte hevosen sen ollessa täysin vapaana? *

- ei
 kyllä

jos vastasit kyllä, kuvaile millaisissa tilanteissa.

14) Aseta tärkeysjärjestykseen seuraavat ongelmia tunnistustilanteessa aiheuttavat asiat (1=tärkein... tärkeä). *

	1 *	2 *	3 *	4 *	5 *	6 *
tallitilojen huono valaistus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tallitilojen ahtaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tallitilojen vaarallisuus (esim. heikot seinärakenteet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hevosenomistajan puutteellinen hevosenkäsittelytaito	☐	☐	☐	☐	☐	☐
aggressiivinen hevonen (esim. varsan emä)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
käsittelyyn tottumaton hevonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15) Käytättekö tunnistustilanteissa *

	ei ollenkaan	harvoin	melko usein	aina
turvakenkiä *	☐	☐	☐	☐
huulipuristinta *	☐	☐	☐	☐
kumihanskoja *	☐	☐	☐	☐
kypärää *	☐	☐	☐	☐
talvella kengissä liukusteitä *	☐	☐	☐	☐

16) Millainen työjärjestys teillä on tunnistustilanteessa? Aseta järjestykseen numeroimalla (1=ensimmäinen... tärkeä). *

	1 *	2 *	3 *	4 *	5 *
piirtäminen	☐	☐	☐	☐	☐
karvan leikkaaminen sirutettavalta alueelta	☐	☐	☐	☐	☐
mikrosirun kohdan desinfiointi	☐	☐	☐	☐	☐
mikrosirun asentaminen	☐	☐	☐	☐	☐
verinäytteenotto	☐	☐	☐	☐	☐

17) Kuvaile työskentelytapojasi. Esim. piirrätkö hevosen merkit suoraa tunnistuslomakkeen etusivun taustalomakkeen alaosalle ja vasta myöhemmin tarraan? Mainitse tähän myös mikäli et leikkaa karvaa sirutetusta kohdasta. ***18) Millaisia tapaturmia/vaaratilanteita olette tunnistajanurallanne kohdanneet? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. ***

- potkaisut
- puraisut
- hevosen alle jääminen
- kaatuminen (hevosesta johtuen)
- riuhtaisut
- neulojen aiheuttamat vammat
- seinän ja hevosen väliin jääminen
- liukastuminen (liukas lattia, lieju, jää, lumi)

19) Onko teillä mukana laastaria ja sidetarpeita tapaturmien varalta? *

- kyllä ei

20) Arvioika kuinka usein otatte karvanäytteen verinäytteen sijasta. *

- 1/5 tunnistuskerrasta
- 1/10
- 1/20
- harvemmin

Hygienia.**21) Käytättekö erikseen työvaatteita? ***

- kyllä
- ei

22) Kuinka usein vaihdatte/pesette työvaatteenne? Valitse toimintanne parhaiten kuvaava vaihtoehto.

- (vaihdan päällysvaatteet)jokaisen tunnistuspaikan välillä
- jokaisen tunnistuspäivän jälkeen
- kerran viikossa
- kerran kuussa
- kerran vuodessa

23) Kuljetatteko tunnistustarvikkeenne pakissa? *

- kyllä
- ei

jos vastasit ei, miten kuljetat välineitä?

24) Desinfiointteko tunnistusvälineitä tunnistuspaikkojen välillä? Karvaleikkuri, sirulukija jne. *

- ei
- joskus
- aina

25) Entä desinfiointteko/pesettekö kätenne tunnistuspaikkojen välillä? *

- ei
 joskus
 aina

26) Mikäli tautiriski on olemassa, desinfiointeiko kenkänne tunnustuspaikkojen välillä? *

- ei
 joskus
 aina

27) Mikäli kohteessa on tarttuvia tauteja, kertooko tunnituksen tilaaja näistä etukäteen jo tilatessaan ? *

- ei kerro, tilanne tulee yleensä tunnistajalle yllätyksenä.
 joskus
 aina kun tautiriski on olemassa

28) Miten toimitte mahdollisessa tautiriski kohteessa? *

- ilmoitatte ettette tunnista hevosia, mikäli kohteessa on tarttuvaa tautia.
 menette tunnistamaan, mutta desinfiointte välineenne ja vaatteenne hyvin käynnin jälkeen.
 menette tunnistamaan kohteeseen päivän viimeisenä.
 Menette tunnistamaan normaalin käytännön mukaan.

29) Kehitysehdotuksia tunnistamisen ja sen työturvallisuuden parantamiseksi? *

Haluan lähettää vastaukset

Lähetä

Palauta alkuperäiset

